

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Plechtige openingszitting van de Conferentie der Jonge Balie te Brugge
op zaterdag 12 oktober te 1963

IN VERBAND MET FEITELIJKE VENNOOTSCHAPPEN

Rede uitgesproken door Mr. Roger DEVRIENDT

1. Wij zijn vaak geneigd te geloven dat de term « feitelijke vennootschap » van zeer recent maaksel is.

Die opvatting is nochtans fout.

Reeds in 1910 wijdden onze *Pandectes Belges* een aantal bladzijden aan het trefwoord « Société de fait » en in die studie werd bovendien verwezen naar jurisprudentie uit de vorige eeuw.

Art. 1832 B.W. geeft als definitie der vennootschap : « het kontrakt waarbij twee of meer personen overeenkomen iets in gemeenschap te brengen, met het oogmerk om de winst te delen die daaruit kan ontstaan. » Uitgaand van die bepaling, kwam de auteur der *Pandectes* tot de vaststelling dat het woord « vennootschap » ok gebruikt werd in de ruimere betekenis, om groeperingen aan te duiden welke niet honderdprocent beantwoorden aan de definitie in het Burgerlijk Wetboek, b.v. liefdadigheidsverenigingen, politieke, godsdienstige verenigingen, met één woord al die verenigingen welke niet tot doel hadden winst te maken. Die verenigingen of vennootschappen in de ruime zin van het woord vormen « des communautés de fait. Et il en est de même des sociétés civiles ou commerciales auxquelles manque un de leurs éléments essentiels, de fond ou de forme. » Al die feitelijke gemeenschappen — ces communautés de fait — waaraan op één of andere manier een onregelmatigheid of een nietigheid vastzit en welke dus niet kunnen beschouwd worden als vennootschap in de zin van de wet, worden soms ook genoemd « feitelijke vennootschap » (société de fait), soms ook « feitelijke vereniging » (association de fait) (1).

Het element van onregelmatigheid of nietigheid in het kontrakt van vennootschap, dat essentieel is in die bepaling, zal men later terugvinden in elke omschrijving die gegeven wordt van de feitelijke vennootschap.

2. Het is echter pas op het ogenblik dat een gedeelte van de Franse rechtsleer en rechtspraak beroep

heeft gedaan op de « théorie des sociétés de fait », dat men het probleem omlijnd heeft en op die wijze de term « feitelijke vennootschap » volop ingang deed vinden in onze rechtstaal.

Deze « théorie des sociétés de fait » is ook in het huidige Franse recht omstreden gebleven; de auteurs zijn deels voor, deels tegen en de rechtspraak is ver van eensluidend.

Het aanzienlijk deel van de Franse rechtsleer en jurisprudentie dat wel voor is, aanvaardt de theoretische konstruktie der « société de fait » om aan een toestand of een contract dat zekere onregelmatigheden vertoont en daardoor niet alle grond- of vormvoorwaarden vervult voor een regelmatige en geldige vennootschap, toch — spijs de bestaande onregelmatigheid en spijs de nietigheid die ervan de sanktie is — een aantal rechtsgevolgen te geven, waarop normaal enkel de geldige « rechts »-vennootschap aanspraak zou mogen maken.

3. Wanneer een vennootschap nietg verklaard werd, doet men beroep op die konstruktie om de toestand en de rechtsverhoudingen te karakteriseren en te regelen, die ontstaan zijn door het verdwijnen der vennootschap. De nietigverklaring ener overeenkomst heeft inderdaad tot gevolg dat die overeenkomst retro-actief verdwijnt en in rechte nooit heeft bestaan; maar in feite kan men niet wegcijferen dat de nietig verklaarde vennootschap een tijdlang een « feitelijke » bestaan heeft geleid en aldus aanleiding heeft gegeven tot het totstandkomen van diverse rechtstoestanden; kontrakten met derden, verhoudingen tussen de vermeende vennoten onderling. Om de spanning op te lossen, welke hier ontstaat tussen recht en werkelijkheid, bezigt men de konstruktie der feitelijke vennootschap, die de rechtsverhoudingen der nietigverklaarde vennootschap moet opvangen en regelen, alsof ze afhingen van een in rechte geldige vennootschap.

4. Een wanneer een aantal personen zich in feite, voor het oog van derden, als vennoten en als vennootschap hebben gedragen — ook zonder daarom zelf een uitdrukkelijke overeenkomst van vennootschap te hebben aangegaan — aanvaardt de *théorie des sociétés de fait* dat hier werkelijk een vennootschap voorhanden is, welke alle rechtshoedanigheden en aspecten bezit van een formeel en in rechte gestichte vennootschap en zich daarvan ook kan bedienen. Men spreekt dan van « *sociétés créées de fait* » (2) (3).

* * *

5. Het Belgisch vennootschapsrecht is op meerdere punten grondig anders dan het Franse (4).

Het aantal oorzaken van nietigheid ener vennootschap werd door de Belgische wetgever tot een minimum herleid.

Bovendien laat ons recht geen twijfel bestaan nopens het feit dat de nietigverklaring der vennootschap retroactieve uitwerking heeft. De artt. 4 en 194 - al. 6 der samengeschatte wetten op de handelsvennootschappen vermelden de gevallen waarin de nietigverklaring enkel *ex nunc* en voor de toekomst zal gelden; de omstandigheid dat de wetgever het nodig heeft geacht die uitzonderlijke gevallen speciaal te vermelden, bewijst dat in alle andere gevallen de nietigverklaring *ex tunc* werkt en dus terugwerkt tot de datum der nietigheid.

Daarenboven regelt ons Belgisch handelsrecht uitdrukkelijk de voorwaarden en de wijzen waarop een vennootschap de rechtspersoonlijkheid verkrijgt. Art. 2 der S.W.H.V. geeft een opsomming der vormen van handelsvennootschappen, waaraan de wet de rechtspersoonlijkheid verleent. In de Franse wet vindt men niets dergelijks: de rechtspersoonlijkheid der handelsvennootschappen wordt er nergens uitdrukkelijk voorzien door de wet (5). Zo die rechtspersoonlijkheid toch wordt toegekend en aanvaard, gebeurt dit geenszins op grond van uitdrukkelijke en formele wetteksten; *Pusselecq* zegt terecht ervan: « *elle est seulement traditionnelle, généralement admise par les auteurs et consacrée par une jurisprudence constante; elle paraît présumée par les Codes, disent les auteurs.* » (6)

6. Die verschilpunten brengen natuurlijk mede dat de « *théorie des sociétés de fait* », welke het Franse recht kent, niet hic et nunc kan overgeplaatst en overgenomen worden in onze rechtspraktijk en dat ons Belgisch recht blijkbaar geen voordeel kan halen uit deze theorie, zoals ze door de Franse rechtsleer en rechtspraak werd uitgewerkt en toegepast.

* * *

7. Onze oorzaken van nietigheid zijn veel minder talrijk; een aantal onregelmatigheden inzake vennootschappen worden in ons recht niet gesanktionéerd door een nietigheid, doch op andere, zeer uiteenlopende wijzen (7).

Zoals gezegd, heeft onze wetgever in een paar uitzonderlijke gevallen voorzien dat de nietigverklaring enkel voor de toekomst uitwerking zal hebben. In die gevallen bestaat alleszins geen probleem voor het verleden en moet dus geen oplossing gezocht worden in de konstruktie ener « *feitelijke vennootschap* ».

In de overige gevallen van nietigheid ten gronde of van onbestaan van het kontrakt, heeft die nietigheid onbetwistbaar een retroactieve uitwerking. De

derde, die de nietigverklaring heeft gevorderd en verkregen, kan nadien niet geplaagd worden voor een toestand waarin hij — onder de naam van « *feitelijke vennootschap* » of onder een andere naam — dezelfde regels en beperkingen terugvindt, die hij juist heeft willen ontwijken door zijn vraag tot nietigverklaring. Onze wetgeving — artt. 4 en 194 al. 6 der S.W.H.V. — sluit die mogelijkheid volkomen uit en ons Hof van Cassatie heeft om diezelfde redenen herhaaldelijk de hypothese van een feitelijke vennootschap verworpen (8).

8. Ongetwijfeld stelt de nietigverklaring en de retroactieve verdwijning ener vennootschap een ontstellend aantal zeer belangrijke problemen: de verhouding tussen de vermeende vennoten en de vereffening hunner respektieve rechten, het lot der akten en handelingen die vóór haar nietigverklaring werden gesteld door de nietigverklaarde vennootschap, de rechten van de derden, de draagwijdte en de tegenstelbaarheid van het vonnis. Maar voor elk dezer vragen biedt ons recht een antwoord of een oplossing: art. 4 S.W.H.V. voorziet dat de nietigheid der vennootschap tussen de vennoten pas uitwerking zal hebben vanaf de dag waarop de vordering werd ingeleid, zodat de likwidatie tussen de vennoten zal kunnen geschieden op basis der statuten of der overeenkomst van vennootschap; de derden zullen zich evenwel kunnen beroepen op de persoonlijke verantwoordelijkheid van de zaakvoerders, beheerders of vertegenwoordigers der vermeende vennootschap, waarmede zij gehandeld hebben; en zelf zullen die derden gehouden zijn tot teruggave op grond ener aktie wegens vermogensvermeerdering zonder oorzaak of gewoon op grond ener vraag tot restitutio (9).

Er is dan ook geen twijfel mogelijk: ons Belgisch recht heeft geen nood aan het scheppen van een fiktieve categorie der feitelijke vennootschappen om een oplossing te vinden voor de problemen die ontstaan bij de nietigverklaring ener vennootschap. De bewoordingen, die door onze wetgever werden gebruikt voor bepaalde artikelen, zouden trouwens dergelijke oplossing volkomen uitsluiten.

* * *

9. Enigszins anders is het met de « *sociétés créées de fait* ».

Het Franse recht aanvaardt het bestaan der rechtspersoonlijkheid en leidt het af o.m. uit de bewoordingen van art. 529 B.W. (10), dat zegt dat « *roerend zijn door wetsbepaling, ... de acties of aandelen in maatschappijen van geldhandel, koophandel of nijverheid, ook indien onroerende goederen, die van die ondernemingen afhangen, aan de maatschappijen toebehooren.* » De redenering is volkomen logisch: de zake-lijke rechten zijn roerend of onroerend, naar gelang hun voorwerp. Zo een maatschappelijk aandeel een roerend goed is, zelfs wanneer het maatschappelijk vermogen onroerende goederen omvat, bewijst dit dat de vennoten geen onverdeelde medeëigenaars zijn van het maatschappelijk patrimonium, doch dat dit patrimonium behoort aan de vennootschap, welke dus eigenares en titularis kan zijn van rechten en bijgevolg een rechtspersoon is.

Gezien geen enkele wettekst de rechtspersoonlijkheid der vennootschappen vermeldt of bepaalt mits welke voorwaarden ze erkend of toegekend wordt en aan welke vormen van handelsvereniging ze voorbehouden wordt, kunnen de Franse rechtsleer (11) en rechtspraak zeer gemakkelijk aanvaarden dat — naast

de vormen en types van handelsvennootschappen die met name besproken zijn in de wet — nog andere, onbenoemde vennootschappen kunnen bestaan, die gelijkwaardig zijn met de andere en op gelijke voet met deze aanspraak kunnen maken op de rechtspersoonlijkheid.

* * *

10. In ons Belgisch recht is in verband met dit probleem een controverse ontstaan, welke nog hoegeaamd niet beslecht is.

11. Weliswaar aanvaardt iedereen dat de Belgische wet slechts in uitzonderlijke en beperkend-opgesomde gevallen de rechtspersoonlijkheid verleent aan de handelsverenigingen. Art. 2 der S.W.H.V. vermeldt die gevallen en gebruikt voor elk van hen de term «vennootschap» (in tegenstelling met art. 3, waar het woord «vereniging» wordt gebezigd) (12); in de daaropvolgende artikelen worden de vormvoorwaarden en de voorwaarden van publiciteit opgesomd, die deze vennootschappen moeten vervullen om van die rechtspersoonlijkheid te kunnen genieten, in die zin dat ze tegenstelbaar is aan derden (13).

De handelsvereniging welke niet één der types is van art. 2 S.W.H.V., zal dus alleszins de rechtspersoonlijkheid niet bezitten (14). Nopens dat punt kan geen betwisting bestaan. Er is derhalve geen sprake van dat in ons Belgisch recht onder dat opzicht een tegenhangster zou kunnen bestaan van de Franse «société créée de fait».

12. Zo onze rechtswereld een controverse kent over de handelsverenigingen welke niet beantwoorden aan één der 7 types van de samengeschatelde wetten, gaat het bijgevolg beslist niet over het wél of niet bezitten der rechtspersoonlijkheid, doch uitsluitend over de vraag of het in ons rechtssysteem mogelijk is dat personen gezamenlijk handel drijven onder een vorm waarbij de vennootschap met rechtspersoonlijkheid uitgesloten wordt en die niettemin tegenstelbaar is aan derden.

13. Een gedeelte van onze rechtspraak heeft geopteerd voor deze mogelijkheid. Aanvankelijk ging het enkel om alleenstaande beslissingen van diverse rechtbanken, die — niet steeds ten onrechte — een billijkheidsvonnis hadden verkozen boven een uitspraak in rechte. Doch in 1957 verleende het Hof van Beroep te Gent slag op slag twee arresten (15) waarin resoluut werd vooropgesteld dat «het de handelaars niet verboden is, buiten de artt. 2 en 3 der wet op de vennootschappen, een feitelijke vereniging te vormen waarbij uitdrukkelijk of stilzwijgend het totstandkomen ener vennootschap met rechtspersoonlijkheid uitgesloten wordt» en waarin daarenboven werd gezegd dat «de afwezigheid van rechtspersoonlijkheid in hoofde dezer verenigingen, tegenstelbaar is aan derden welke van die toestand op de hoogte waren».

En reeds een paar jaar voordien — in 1954 — had de Rechtbank van koophandel te Aalst een vonnis geveld waarin de mening werd verdedigd dat doorgaans ten onrechte aangenomen wordt dat de artt. 2 en 3 gebiedende bepalingen zijn, zodat geen andere handelsvennootschappen zouden kunnen bestaan dan deze welke in die artikelen worden genoemd, en waarin verder werd gezegd dat de feitelijke handelsvereniging — waarvan het vonnis het bestaan en de geldigheid aanvaardt — niet mag worden aangemerkt als een vennootschap onder gemeenschappelijke naam (16).

* * *

14. Dergelijke beslissingen zondigen ofwel door een te grote en niet-gerechtigde zin voor billijkheid, ofwel door een foutieve toepassing der principes.

15. Het loont echter alleszins de moeite deze stellingen grondiger na te gaan.

Onbetwistbaar kunnen partijen zich beroepen op de vrijheid van overeenkomst. Dit geldt ook voor de kontrakten van vennootschap.

Het is eveneens juist dat een kontrakt van vennootschap, zoals het opgevat en geregeld is door het Burgerlijk Wetboek, geen plechtig kontrakt is, zodat geen geschrift vereist is voor het totstandkomen ener overeenkomst (17). Men zou zich dus — binnen het kader der termen van art. 1832 B.W. — een kontrakt van vennootschap kunnen voorstellen, waarbij een type van vennootschap tot stand komt dat volledig nieuw is, niet beantwoordend aan enig bestaand model doch helemaal eigen en aangepast aan de inzichten der vennoten. Afgezien van onzedelijke, ongeoorloofde en onwettelijke elementen, zou dergelijk kontrakt geldig zijn.

Tot daar kunnen voor- en tegenstanders het eens zijn en is hun redenering gelijklopend.

16. Het wordt anders wanneer het gaat om handelsvennootschappen.

In de artikelen 2 en 3 der samengeschatelde wetten vindt men een opsomming; de personen die wensen gezamenlijk handel te drijven kunnen dit doen in één der vormen, voorzien door art. 2, en aldus een vennootschap met rechtspersoonlijkheid vormen. Zij kunnen ook één der twee types van overeenkomst kiezen, die opgesomd zijn in art. 3: de tijdelijke vereniging en de vereniging in deelneming, die geen van beide aanspraak mogen maken op rechtspersoonlijkheid.

Verder voorziet art. 4 van dezelfde samengeschatelde wetten dat de vennootschappen, opgesomd in art. 2, op straf van nietigheid moeten aangegaan worden bij geschrift: een openbare of onderhandse akte, naargelang het type van vennootschap. Die grond van nietigheid kan echter nooit worden ingeroepen door de vennoten tegen derden.

Tenslotte bepalen de artt. 6 tot 10 dat die akten moeten openbaar gemaakt worden en voorziet art. 11 dat de niet-publicatie dezer akte meebrengt dat elke rechtsoverdracht, ingespannen door deze vennootschap, niet ontvankelijk is en dat de niet-gepubliceerde akte niet kan ingeroepen worden tegen derden.

17. De traditionele opvatting, welke de rechtspersoonlijkheid toekent aan elke onbenoemde vorm van handelsvereniging, is van oordeel dat de opsomming der artt. 2 en 3 van de samengeschatelde wetten beperkend is en dat de erkenning van verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid in se reeds uitzonderlijk is, zodat ze — als iedere uitzonderingsbepaling — niet vatbaar is voor extensieve uitlegging of toepassing (18). En voornamelijk zijn die traditionalisten van mening dat de rechtspersoon ontstaat door de wilsovereenstemming van partijen, d.w.z. door hun enkel akkoord om samen handel te drijven op een duidelijke en durende wijze, en bijgevolg niet afhankelijk is van de openbaarmaking van de maatschappelijke akte, zelfs niet eens afhangt van het bestaan van dergelijke akte (19).

18. De tegenstanders, die het houden bij die recente rechtspraak, beweren dat de opsomming in artt. 2 en 3 geenszins beperkend is en het mogelijke bestaan

van andere, « feitelijke » handelsverenigingen zonder rechtspersoonlijkheid niet uitsluit; volgens hen ontstaat de rechtspersoon pas door de vervulling en naleving der vorm- en publiciteitsvoorwaarden: de stichting moet blijken uit een akte, welke moet openbaar gemaakt worden op de wijze voorzien door de artt. 6 tot 10 der samengeschakelde wetten. Zo de vennoten deze voorwaarden niet hebben vervuld, hebben zij zich — in die stelling — kennelijk willen houden buiten de toepassing der artt. 2 en 3 en hebben zij het tot stand komen van een rechtspersoon niet gewenst ⁽²⁰⁾.

19. Welke argumenten brengen zij in het debat?

Het Hof van Beroep te Gent beperkte zich ertoe een principiële stellingname te doen, zonder de overwegingen uit te werken die het moeten aanzet hebben om in die zin positie te kiezen. F. Van der Mensburghe, die het bedoeld arrest heeft besproken in de *Revue Pratique des Sociétés*, noteerde in dit verband: « L'arrêt annoté pose un principe comme s'il s'agissait d'un postulat; il ne le justifie pas, sinon par référence à trois arrêts de cassation et à des articles de doctrine en sens... contraire » ⁽²¹⁾.

Het is inderdaad zo dat het gezegde arrest zich wel beroept op een aantal verwijzingen naar rechtsleer; maar geen dezer passages uit de aangehaald auteurs schijnt werkelijk iets te bevatten dat de stelling van het Hof kan steunen. In het gunstigste geval ⁽²²⁾ kan men er de vaststelling vinden dat de kontraktanten voor het regelen hunner onderlinge verhouding beschikken over een vrijheid van overeenkomst, doch dat de niet-naleving van de voorwaarden en vormen der samengeschakelde wetten op de handelsvennootschappen meebrengt dat zij in dit geval voor hun vennootschap geen aanspraak kunnen maken op het voordeel der rechtspersoonlijkheid.

Ten onrechte dus wil men daarin een bewijs vinden dat de derden, die geen partij waren in de bewuste overeenkomst, in dit geval het recht niet zouden hebben de keuze uit te oefenen, die hun verleend wordt door art. 4, en — met toepassing der artt. 2 en 15 — de geschapen toestand te beschouwen als een vennootschap onder gemeenschappelijke naam, vennootschap met rechtspersoonlijkheid.

20. Ook in de rechtspraak van het Hof van Cassatie ⁽²³⁾ ⁽²⁴⁾ meent het arrest steun te vinden voor zijn stelling.

In twee arresten van het Hof van Cassatie — telkens in fiscale zaken — wordt gezegd: « qu'aucune disposition légale n'accorde aux sociétés ou communautés de fait la personnification civile et qu'il ne peut être inféré d'aucun texte qu'une exception à ce principe aurait été créée en vue de l'établissement ou de la perception de l'impôt » en verder ook « qu'il ressort des pièces de la procédure... que les demandeurs ont formé entre eux une association ou communauté de fait sans personnalité civile... » ⁽²⁵⁾.

Een vonnis van de Rechtbank van koophandel te Doornik heeft het bestaan van deze beide arresten weggewuifd met de bedenking dat het telkens ging om een uitspraak in een fiscaal geschil ⁽²⁶⁾. Die refutatie schijnt nochtans te simplistisch.

Op het eerste zicht lijkt de motivering van het Hof van Cassatie ⁽²³⁾ moeilijk te verenigen met de gangbare opvattingen in onze rechtsleer en rechtspraak. De rechtsleer heeft niet nagelaten dit herhaaldelijk en op onverbloemde wijze te zeggen. Bij een nader toezicht valt die motivering echter uiteen

in twee delen: de vaststelling dat geen enkele wettekst de rechtspersoonlijkheid toekent aan een feitelijke vennootschap of feitelijke gemeenschap, zal door niemand tegengesproken worden; en de opmerking dat uit de gegevens van het dossier blijkt dat tussen eisers een feitelijke vennootschap of gemeenschap bestond, die geen rechtspersoonlijkheid bezit, is zo weinigzeggend en zo in-facte gesteld dat ze evenmin aanstoot kan geven.

Het arrest blijft zeer onnauwkeurig qua formulering; het doet immers geen keuze tussen de termen « gemeenschap » en « vennootschap » en zegt helemaal niets over de aard van de toestand die met die termen bedoeld wordt. Nu zijn er een hele boel omstandigheden denkbaar waarin twee of meerdere personen op een beperkte of ruimere schaal samenwerken en zelfs een zekere handelsbedrijvigheid uitoefenen, zonder daarom als vennoten te mogen beschouwd worden en ofschoon derden op een of andere wijze van die samenwerking op de hoogte kunnen zijn: likwidatie en tijdelijke voortzetting der handelszaak door de erfgenamen, in sommige gevallen de vereniging in deelneming. Er is geen enkele reden om te geloven dat de bedoelde toestand niet zo was en het Hof precies daarom geaarzeld heeft voor de woordkeuze en de term « société ou communauté de fait » heeft gebezigd. Vanuit het oogpunt der principes mag de gebruikte formulering betwistbaar lijken, de gestelde oplossing is daarom niet noodzakelijk onverantwoord. Zo bekeken, steekt ook in die arresten van het Verbrekingshof geen argument voor de stelling van het Hof van Beroep ⁽²⁶⁾.

21. Het vonnis van de Rechtbank van koophandel te Aalst, dat de controverse nopens de feitelijke handelsvereniging voorgoed had ingeluid, was verder gegaan in het ontwikkelen van de argumenten ten voordele van de ingenomen stelling ⁽²⁰⁾.

Niet alleen vermeldt het dezelfde, hierboven genoemde arresten van het Hof van Cassatie en geeft het een volledig overzicht der argumenten in beide richtingen, doch het heeft de voorbereidende werken nagegaan om daaruit tot het besluit te komen dat de wetgever in werkelijkheid juist het inzicht heeft gehad buiten de opsomming der artt. 2 en 3, nog andere vormen van handelsverenigingen, zonder rechtspersoonlijkheid, toe te laten.

Voordien, in hetzelfde motiverend gedeelte, had het vonnis — overigens terecht — aangestipt dat de voorbereidende werken der wet van 18 mei 1873 allesbehalve duidelijk zijn geweest, en zelfs een aantal schijnbare tegenstrijdigheden bevatten, zodat het vaak moeilijk is de persoonlijke mening van de verslaggever, Pirmez, te onderscheiden van de gedachte van de wetgever en het in elk geval gevaarlijk is uit de voorbereidende werken besluiten te willen halen. Dit is nochtans hetgeen het vonnis der Rechtbank van koophandel te Aalst zelf ook heeft gedaan ⁽²⁷⁾.

Die vergissing van de Rechtbank te Aalst is mischien de vergissing van alle voorstanders der vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid: waarom argumenten zoeken in de voorbereidende werken, wanneer de tekst der wet duidelijk en ondubbelzinnig is?

22. De voornaamste vergissing begaan zij echter waar zij de mening verkondigen dat de rechtspersoonlijkheid afhankelijk is van de vervulling der wettelijk-voorzienende vorm- en publiciteitsvoorwaarden. Zo dit waar zou zijn, zou dit betekenen dat het kontrakt van handelsvennootschap — zoals het opgevat is in

de samengeschatte wetten — een plechtig kontrakt is, waarvan de geldigheid — ook tussen vennoten — niet alleen bepaald wordt door grond-, doch ook door voorvoorwaarden; dit strookt alleszins niet met ons rechtssysteem (28). Artikel 4 zegt woordelijk dat de nietigheid, die kan gevorderd worden op grond van de afwezigheid van akte, tussen de vennoten slechts effect heeft vanaf de inleiding der vraag tot nietigverklaring; dat zou niet denkbaar zijn ingeval het ging om een plechtig kontrakt, dat in de ogen van de wet onbestaand is, voor zoveel het niet werd verleden met inachtneming der vereiste vormen (29).

23. Bovendien bestaat artikel 15 der samengeschatte wetten, dat de vennootschap onder gemeenschappelijke naam omschrijft als die vennootschap welke door twee of meer personen wordt aangegaan om onder een firma handel te drijven. Zo meerdere personen op zichtbare en durende wijze samen handel drijven, worden zij dus vermoed een vennootschap onder gemeenschappelijke naam te vormen, tenzij zij uitdrukkelijk van dit type afwijken door een andere vorm van vennootschap te kiezen, voorzien in de artt. 2 en 3. De vennootschap onder gemeenschappelijke naam is bijgevolg de vennootschap van gemeen recht (30). Het is dan ook normaal dat de derden, in die zogezegde « feitelijke » toestand, de vennootschap van gemeen recht herkennen en zich — zo zij dit verkiezen — kunnen beroepen op de geldigheid en de rechtspersoonlijkheid ervan.

24. Uiteindelijk is er ook het oude argument, getrokken uit art. 529 B.W., dat de rechtspersoonlijkheid der vennootschappen onderlijnt (31).

25. Om al die redenen lijkt het onverantwoord te geloven dat ons Belgisch recht de mogelijkheid heeft opengelaten voor het tot stand komen van zogezegde feitelijke vennootschappen, zonder rechtspersoonlijkheid.

Indien bepaalde personen zich toch buiten dit kader houden en geen der wettelijk-erkende vormen van handelsvennootschap of vereniging zonder rechtspersoonlijkheid willen aannemen of hun overeenkomst niet openbaar maken, zal een toestand in het leven geroepen worden waarin

— de onderlinge verhouding der vennoten, hun onderlinge rechten en verplichtingen perfect geregeld zijn door de overeenkomst die tussen hen bestaat (32);

— het enkele feit van hun overeenkomst een vennootschap heeft in het leven geroepen, welke rechtspersoonlijkheid bezit;

— die rechtspersoon vermoed wordt een vennootschap onder gemeenschappelijke naam te zijn;

— aan die rechtspersoon behoren al de vorderingen toe, zonder dat die kunnen uitgeoefend worden door de vennoten ut singuli;

— het genot van rechtspersoonlijkheid zal echter afhangen van de optie die door de derden mag gedaan worden op grond van art. 4 en zal bovendien bemoeilijkt worden door de eventuele toepassing van art. 11 - al. 3, dat aan de derden toelaat een tweede keuze te doen, de akte van vennootschap te aanvaarden, zoals ze bestaat tussen vennoten, ofwel de vennootschap van gemeen recht te verkiezen (33).

* * *

26. Zo wij in onze rechtstaal de term « feitelijke vennootschap » bezigen, kunnen wij dus enkel bedoelen: « Une société ne réunissant pas l'ensemble des conditions requises par la loi pour jouir de la per-

sonnification civile » (34). Wat betekent dat wij als « feitelijke » vennootschap aanduiden de « onregelmatige » vennootschap, welke als overeenkomst tussen vennoten geldig bestaat en als dusdanig de rechtspersoonlijkheid bezit, doch van die rechtspersoonlijkheid geen gebruik kan maken.

27. Dergelijke gelijkstelling gaat niet te ver en is niet te ruim. Zij omvat alle vennootschappen welke ofwel de vormvoorwaarden van art. 4 niet hebben vervuld (en bijgevolg nietig kunnen verklaard worden) of — al dan niet samen met die eerste onregelmatigheid — de nodige bekendmakingen hunner akten niet hebben gedaan, zodat zij — op grond van art. 11 al. 3 — geen enkele rechtsovereenkomst kunnen inspannen en bovendien, zo de derden dit wensen, kunnen beschouwd worden als vennootschappen onder gemeenschappelijke naam, gezien hun akten niet kunnen ingeroepen worden tegen derden (35).

28. Het kan niet ontkend worden dat dergelijke vennootschappen aanleiding geven tot een aantal toestanden die niet steeds verenigbaar zijn met de billijkheid en de goede trouw. De beschouwing van de Rechtbank van koophandel te Aalst: « dat de handel wars is van ieder hinderend formalisme en niet kan aannemen dat een koper naderhand aan de betaling zou kunnen ontkomen dank zij de juridische spitsvondigheid dat hij gekontraakteerd heeft met een rechtspersoon die tegen hem niet in rechte kan optreden » is alleszins pertinent en zekerlijk begrijpbaar; diezelfde zin voor billijkheid en rechtvaardigheid heeft in andere gevallen andere rechtbanken ertoe aangezet om zich uit te spreken ten voordele van zogezegde feitelijke vennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid (36).

Die overwegingen en die beweegredenen verdienen ongetwijfeld aandacht.

29. Niettemin zou het onverantwoord zijn elementaire en onwrikbare rechtsprincipes met de voeten te treden, om een billijkheid en een bepaalde vorm van rechtvaardigheid te doen zegevieren, die alleen maar bedreigd zijn door de eigen fouten en nalatigheden van de betrokken deelgenoten (37).

In de balans ligt immers ook het belang van de derden, die voordeel kunnen hebben bij het bestaan van een rechtspersoon met eigen patrimonium dat afgescheiden is van de persoonlijke bezittingen der vennootschap. In de mogelijke gekumuleerde toepassing van de artt. 4 en 11 ziet men te éézijdig alleen een gevaar voor onbillijke behandeling der onregelmatige vennootschap-schuldeisers; men vergeet dat die onregelmatige vennootschap af en toe — en sommige dezer onregelmatige vennootschappen zijn dat meer dan op hun beurt — schuldenares is en kontraktuele en deliktuele verbintenissen heeft, waarbij het rechtmatig belang der schuldeisers vergt dat hun gemeenschappelijk onderpand een afzonderlijk sociaal patrimonium is, waarvan de goederen een vaster regime bezitten dan dit ener gewone onverdeeldheid en medeëigendom.

30. Onze rechtspraak heeft voor die tegenstrijdigheid van billijke en rechtmatige belangen een oplossing gevonden die de rechtsbeginselen onaangestast houdt en toch een maximale waarborg is tegen de derden die te kwader trouw de middelen van de artt. 4 en 11 zouden inroepen.

31. Het bewijs der exceptie behoort aan de partij die het middel opwerpt.

Zo een partij beweert te hebben gehandeld met een vennootschap, moet zij het bewijs leveren dat de beweerdde vennoten onderling werkelijk een vennootschap vormen en niet een vereniging in deelneming of een tijdelijke vereniging (38).

Daartoe zal het nodig zijn te bewijzen dat alle elementen, vereist voor het bestaan van een kontrakt van vennootschap, verenigd zijn: de affectio societatis, een inbreng door elk der vennoten, een maatschappelijk patrimonium, de bedoeling de risico's te delen. Zonder die elementen zou geen spraak kunnen zijn van een vennootschap.

En opdat zou kunnen aangenomen worden dat de samenwerking van de beweerdde vennoten de vorming van een handelsvennootschap met rechtspersoonlijkheid heeft meegebracht, moet bovendien bewezen worden dat het niet gaat om een tijdelijke vereniging noch om een vereniging in deelneming.

32. Gezien de bedrijvigheid dezer vennootschap essentieel een handelskarakter heeft en op handelsdaden betrekking heeft, zal dit bewijs door de derden mogen geleverd worden met alle rechtsmiddelen (39). De relatieve gemakkelijkheid inzake de keuze van het bewijsmiddel, zal nochtans niet wegnemen dat ten overstaan van de te bewijzen « feiten » geen enkel toegeeflijkheid bestaat.

33. Zo de beweerdde vennoten t.o. derden zouden gehandeld hebben als vennootschap van een ander type dan de vennootschap onder gemeenschappelijke naam, zal de bewijslast voor die derden doorgaans zeer licht zijn. Zij zullen het bestaan ener vennootschap kunnen bewijzen aan de hand van de geschriften waarin de onregelmatige vennootschap zich uitteefte als vennootschap van een bepaald type; zo de derden opteren voor het bestaan van de vennootschap (keuze van art. 4), zullen zij daarom niet gebonden zijn door de akte en het juridische type dat de vennoten hebben willen geven aan hun samenwerking en zullen zij — op grond der keuze die art. 11 hun laat — de onregelmatige vennootschap kunnen beschouwen als een vennootschap onder gemeenschappelijke naam.

34. Het besproken geval zal altijd uitzonderlijk zijn. Meestal zal de derde het bestaan ener vennootschap moeten bewijzen op grond der feitelijke gedragingen van de vermoede vennoten.

Doorgaans aanvaardt de rechtspraak dat de elementen voor een burgerrechtelijk kontrakt van vennootschap verenigd zijn en dat die vennootschap een vennootschap onder gemeenschappelijke naam is (en dus rechtspersoonlijkheid heeft), wanneer de vermoede vennoten onder éénzelfde maatschappelijke benaming handel drijven, of wanneer zij op een durende wijze samen een handelszaak uitbaten (40). Die opvatting is m.i. niet helemaal veilig voor kritiek. De firma-naam, waaronder een handel gedreven wordt, onderstelt niet altijd een affectio societatis tussen de betrokken medewerkers, en kan bovendien door één persoon gebruikt worden zonder dat de andere persoon, op wie aldus een vermoeden van vennootschap valt, daarvan afweet; en het feit dat men samen en op een durende wijze betrokken is in een handelszaak kan b.v. uit te leggen zijn door het feit dat tussen de vermoede vennoten een vereniging in deelneming bestaat, die een handelszaak uitbaat waarin de stille deelgenoot optreedt als aangestelde of mandataris van de zaakvoerder (42). Om te besluiten tot het bestaan van een vennootschap onder gemeenschappelijke naam, moet men dus de zekerheid hebben dat de samen-

lijke en durende uitbating van één handelszaak of de uitbating onder één firma geschiedt op een wijze die tussen de derden en de verschillende deelgenoten, vermoede vennoten, rechtsverhoudingen doet ontstaan waarin deze laatsten handelen en optreden als uitbaters van een gemene handelszaak.

35. Opdat het bestaan der vennootschap onder gemeenschappelijke naam zou kunnen aanvaard worden, zal de toestand — die de derden willen interpreteren als vennootschap — dus meer moeten zijn dan een tijdelijke vereniging of een vereniging in deelneming.

36. Indien het voorwerp der samenwerking of der gezamenlijke uitbating beperkt is tot één of meer welbepaalde commerciële verhandelingen (43), tot een bepaalde reeks handelsdaden (44) of tot een bepaalde toevallige gezamenlijke verrichting of onderneming, zal men staan voor een tijdelijke vereniging.

37. Zo de uitbating en de handelszaak gedreven wordt door één of meerdere zaakvoerders, zonder dat de andere deelgenoten tussenkomen t.o. derden, ofwel — wanneer zij toch tussenkomen — dit niet doen in hun hoedanigheid van vennoot of deelgenoot, doch als mandataris van de zaakvoerder, met verzwijging van hun persoonlijke belangen (45), heeft men een vereniging in deelneming.

38. De nauwkeurige toepassing der principes zal dus in aanzienlijke mate het toepassingsveld herleiden van het wettelijk vermoeden voor het bestaan ener vennootschap met rechtspersoonlijkheid.

De wet zelf, toegepast en geïnterpreteerd op de wijze die past, is bijgevolg de grootste waarborg tegen gebeurlijke kwade trouw en rechtsmisbruik in het gecumuleerd gebruik der opties voorzien door de artikelen 4 en 11 der samengeschiedelde wetten op de handelsvennootschappen.

39. Maar anderzijds zal de schijn van vennootschap die gewekt wordt door personen die nochtans onderling geen overeenkomst van vennootschap hebben gemaakt, door de derden mogen beschouwd worden als een wenkelijke vennootschap (46); de schijnvennoten zullen hun onderlinge verhoudingen, hun rechten en bijdragen, kunnen regelen op grond der overeenkomst die tussen hen bestaat, of, zo tussen hen hoegeenaamd geen overeenkomst bestaat, op grond der passieve solidariteit die spruit uit het oneigenlijk misdrijf dat zij samen gepleegd hebben.

* * *

40. Als men niet in rechtstermen redeneert, moet men de bedenking maken dat sommige oplossingen, welke gerechtvaardigd worden door het belang van de derden, te hard zijn als sanktie voor onregelmatigheden die door de betrokken vennoten niet gewild werden, maar spruiten uit onwetendheid en natuurlijke zorgeloosheid. De samenwerking en vereniging, ook in handelszaken, groeit natuurlijk en wacht niet altijd op de vervulling van formaliteiten.

Het zou moeten mogelijk zijn de lege feranda de mogelijkheid te bedenken langs een praktische weg de onregelmatige vennoten te brengen tot het normaliseren en rechtzetten van de toestand hunner vennootschap. De fiskale wetgeving en het sociaal recht — die ingrijpen in het leven van iedereen — zouden misschien die rol kunnen spelen, moesten ze niet uitsluitend gesteld zijn in een gans andere orde van gedachten.

41. Bovenstaand onderzoek is zeer onvolledig geweest. Het heeft een groot aantal problemen niet eens vermeld en heeft andere te veel geschematiseerd.

Toch laat het zekere konklusies toe :

De « théorie des sociétés de fait », zoals het Franse recht die kent, is in ons Belgisch recht niet bruikbaar zonder grondige aanpassingen.

Ons recht heeft geen nood aan een afzonderlijke categorie van « feitelijke vennootschappen ».

Indien wij toch die term bezigen, bedoelen wij uitsluitend onregelmatige vennootschappen, die wél de rechtspersoonlijkheid bezitten, doch deze niet kunnen gebruiken of inroepen tegen de derden die in een andere zin opteren.

Het is in ons Handelsrecht niet mogelijk gewild of ongewild te treden buiten het kader der types van handelsvennootschap en handelsvereniging, die voorzien zijn in de artt. 2 en 3 der samengeschakelde wetten.

De keuze, welke de derden kunnen uitoefenen op grond van de artt. 4 en 11, is gebonden aan de verplichting dat zij het bewijs leveren van het bestaan der beweerdde vennootschap.

- (1) Pandectes Belges, t. 100; Trefwoord : « Société de fait », nrs. 2-5.
- (2) Hémar, Traité théorique et pratique des nullités des sociétés, 2e éd.
- (3) Verslag van het kongres der Association Henri Capitant, te Rijsel van 31 mei tot 3 juni 1957, V.T. 1957, p. 447.
- (4) O.m. Janssens, Tw. Feitelijke vennootschappen en Schijnvennootschappen, in A.P.R., nr. 11; ook : P. Van Ommeslaeghe, Les Sociétés de fait, V.T. 1947, p. 709.
- (5) J. Escarra, Manuel de Droit Commercial, Paris 1947, p. 299, nr. 536.
- (6) Passelecq, Les Sociétés Commerciales, Nouvelles, Droit Commercial, t. III, nr. 6375.
- (7) P. Van Ommeslaeghe, Les Sociétés de fait, V.T. 1957, p. 709.
- (8) Cassatie, 20 maart 1875, Pas. I, 175, met besluiten van Advokaat-generaal Cloquette; Cassatie, 12 maart 1903, Pas. I, 126, met besluiten van Prok.-Gen. Terlinden.
- (9) P. Van Ommeslaeghe, op. cit., V.T. 1957, p. 709, nr. 23 en volgende.
- (10) J. Escarra, op. cit., t. III, nr. 536.
- (11) Waarvan een deel ondertussen de klassieke verklaring van de rechtspersoonlijkheid, gesteund op de wil van de wetgever, heeft verlaten om andere stelsels aan te kleven, die het ontstaan van de rechtspersoon volkomen onafhankelijk willen maken van de tussenkomst of het ordenend optreden van de wetgever. Cfr. « la personnalité morale réelle » en « la notion de patrimoine d'affection ».
- (12) P. Franck, Associations momentanées et commerçants agissant conjointement, in R.P.S., 1961, p. 19, nr. 3.
- (13) J. Van Ryn en P. Van Ommeslaeghe, Examen de Jurisprudence sur les sociétés commerciales, R.C.J.B., 1958, p. 68.
- (14) Zelfs de voorstanders der mening dat nog andere vormen van handelsvereniging mogelijk zijn dan deze opgesomd in de artt. 2 en 3, aanvaarden dit; zie Handelsrechtbank Aalst, 13 mei 1954, R.W. 1954-55, kol. 481 : « dat de wetgever de types van vennootschap, welke in art. 2 werden opgesomd niet..., maar wel oordeelde dat het de enige waren, welke rechtspersoonlijkheid konden verwerven ».
- (15) Nl. op 8 mei 1957, V.T. 1960, p. 689, en op 18 decem-

ber 1957, Rev. Prat. Soc. 1951, p. 121 met bespreking door F. van der Mensbrugghe.

(16) Handelsrechtbank Aalst, 13 mei 1954, Rev. 1954-55, kol. 475 en vlg.

(17) J. Van Ryn en P. Van Ommeslaeghe, Examen de jurisprudence sur les Soc. Comm., Rev. Crit. Jur. B. 1962, nr. 24; J. Heenen, Société en nom collectif et société de fait, Rev. Crit. Jur. Belge 1955, p. 31.

(18) Handelsrechtbank Doornik, 14 januari 1958, Rev. Prat. Soc. 1959, nr. 4820, met daarin een duidelijke samenvatting der principes; Van Ommeslaeghe, op. cit., V.T. 1957, p. 709; Van Ryn en Van Ommeslaeghe, op. cit., R.C.J.B., 1958, p. 67, nr. 11 en ook R.C.J.B., 1962, p. 384, nr. 24; Van der Mensbrugghe, nota in R.P.S., 1959, nr. 4819.

(19) Van Ryn en Van Ommeslaeghe, op. cit., R.C.J.B., 1958, p. 68, nr. 11; J. Heenen, op. cit., R.C.J.B., 1955, p. 36, nr. 7.

(20) Handelsrechtbank Aalst, 13 mei 1954, R.W. 1954-55, kol. 475 en vlg.

(21) Van der Mensbrugghe, op. cit., R.P.S., 1959, p. 125, nr. 3.

(22) Passelecq, Les Sociétés Commerciales, Nouvelles, Droit Commercial, t. III, nr. 5774.

(23) Cassatie : 1 juni 1937, Pas. 1937, I, 161; Cassatie, 20 januari 1941, Pas. 1941, I, 13.

(24) Doorgaans wordt in dat verband ook melding gemaakt van een arrest van Cassatie van 5 juni 1953, Pas. 1953, I, 774. Bedoeld arrest handelt over de toepassing van art. 123 decies S.W.B., en kan dus niet als een eigenlijk argument beschouwd worden; zie in dit verband : Van der Mensbrugghe, R.P.S. 1959, nota onder nr. 4819, p. 129-131.

(25) Handelsrechtbank Doornik, 14 januari 1958, R.P.S. 1959, nr. 4820.

(26) Van der Mensbrugghe, op. cit. R.P.S. 1959.

(27) Id., p. 133, nr. 6.

(28) J. Heenen, op. cit., R.C.J.B., 1955, p. 36, nr. 7.

(29) De Page, Traité de Droit Civil, t. II, nr. 454, B; Van Ryn, Principes de Droit Commercial, t. I, p. 268, nr. 381; Frédéricq, Traité de Droit Commercial, t. IV, nr. 98.

(30) Van Ommeslaeghe, op. cit., V.T. 1957, p. 710, nr. 6.

(31) De Vos, Comment. de la Loi du 18 mai 1873 sur les sociétés commerciales, art. 2, nr. 21, p. 47.

(32) Op grond van het feit dat de nietigverklaring tussen vennoten geen retroactief effect heeft.

(33) P. Demeur, nota in R.P.S. 1959, onder arrest van Hof van Beroep te Brussel van 14 januari 1958, p. 52, nr. 4797.

(34) Passelecq, op. cit., nr. 5771, p. 742.

(35) Van Ryn, Examen de Jurisprudence, R.C.J.B. 1951, p. 134, nr. 10; Van Ryn en Van Ommeslaeghe, op. cit., 1958, p. 69, nr. 12.

(36) O.m. Handelsrechtbank, Oostende, 6 mei 1959, Rev. 1961-62, kol. 281; Burg. Rb. Namen, 30 september 1950, R.P.S. 1957, nr. 4666.

(37) O.m. Demeur, op. cit., in R.P.S. 1959, p. 55.

(38) Hof van Beroep Brussel, 14 januari 1958, R.P.S. 1959, nr. 4797, p. 52, met nota Demeur : « pas étonnant davantage que, à l'exemple de l'arrêt annoté, les tribunaux se montrent exigeants quant à la preuve, mise à charge de l'auteur de l'exception, de l'existence d'une société, et de cette espèce de société que ne soit pas seulement momentanée ou en participation. »

(39) Cassatie, 4 december 1924, R.P.S. 1925, nr. 2267; Van Ryn en Van Ommeslaeghe, op. cit., R.C.J.B. 1962, p. 386, nr. 24.

(40) Zie de referenties onder de studie van J. Heenen, in R.C.J.B., 1955, p. 34, voetnota's 6 en 7.

(41) J. Heenen, op. cit., R.C.J.B. 1955, p. 35, nr. 6.

(42) Cassatie, 18 maart 1954, R.C.J.B. 1955, p. 26 gevolgd door de reeds vermelde, merkwaardige nota van J. Heenen « Société en nom collectif et société de fait ».

(43) Beltjens, Droit commercial Belge t. II, nr. 3 p. 170; Passelecq, op. cit., Nouvelles, t. III, nr. 3881-3882; Frédéricq, Traité, t. V, nr. 799.

(44) Guillery Commentaire Législatif, t. II, nr. 170.

(45) Cassatie, 18 maart 1954, R.C.J.B. 1955, p. 26.

(46) Hof van Beroep Brussel, 15 januari 1955, Pas. 1956, II, 104; Handelsrechtbank Luik, 3 oktober 1951, R.P.S. 1957, p. 127; Handelsrechtbank Oostende, 4 november 1959, R.W. 1959-60 kol. 1077.

Antwoord van Mr. Carlos MAERTENS, stafhouder der Balie van Brugge

In verheug mij om de levenskracht van onze Conferentie, uw genootschap is de weerspiegeling van uw bruisende activiteit.

Ik weet dat zij onder de toegewijde en bevoegde leiding van haar nieuwe voorzitter de vooraanstaande plaats zal blijven innemen, die ze, door de werking en de opoffering van uw voorgangers, heeft weten te veroveren.

Het welslagen der werking van de Conferentie der Jonge Balie komt volledig ten goede aan de Balie zelf, die, dank aan haar, de rang heeft ingenomen die haar toekomt onder de voornaamste Balies van het land.

De faam van uwe Conferentie werd niet beperkt tot de grenzen van ons land; door meerdere contactnamen met het buitenland in alle richtingen, hebt gij uwe Conferentie en bijgevolg ook de Balies bekend gemaakt bij de vreemde confraters, wier tegenwoordigers wij hier de eer hebben te begroeten.

Zelfs deze buitenlandse werking was u niet voldoende, gij hebt het, samen met de medewerkers van uw bestuur, nodig geacht tegenwoordig te zijn bij de eerste Algemene Vergadering der Internationale Vereniging der Jonge Advocaten, die verleden zaterdag plaats had te Genève en waar uw voorganger Mr. De Pauw met nagenoeg algemeenheid van stem-

men werd verkozen als lid van het uitvoerend bestuur.

In naam van gans de Balie wens ik U geluk en bied U tevens mijn oprechte dank.

Verleden jaar hadden wij het voordeel te mogen luisteren naar het eerste pleidooi ten bate van het privilege der Brugse visvaarders in de Engelse wateren. Wellicht zal het overtuigend woord dat Mr. Fernand Traen bezielde ertoe bijgedragen hebben dat dit woord in daad werd omgezet door de Brugse reder Victor De Paepe.

Dit jaar mochten wij een ernstige juridische studie volgen over de onregelmatige vennootschappen.

De voortdurende afwisseling der onderwerpen die door de zorgen van de Conferentie der Jonge Balie hier behandeld worden, is de weerspiegeling der rijke schakering van het beroepsleven in de Balie.

Mijn beste Confrater Mr. Roger Devriendt,

Ik ben er fier om dat U mijn oud-stagiaire zijt.

De gespannen aandacht waarmee U werd aanhoord en het applaus, dat U mocht in ontvangst nemen, beduiden de waarde van uw betoog. Ik moet U van harte gelukwensen om uw diepgaande studie, die getuigt van een grondige rechtskennis.

Gij bezit een scherpe geest, een sterke wilskracht en een onbeperkt werkvermogen. Strijdvaardig en vol vuur zijn uw pleidooien. Al werkend en strijdend voor het recht van uw klanten, verovert gij een mooie en verdiende plaats in onze Balie. U hebt in een rijke en uitgelezen Vlaamse rechtstaal een klaar beeld gegeven van de rechtstoestand der onregelmatige vennootschappen.

Het onderwerp dat U gekozen hebt is gedurfd, want het hoort tot een rechtsterrein dat vaag en onvast is, en waar nog veel rechtskundige arbeid te verrichten is.

Uw verdienste is er des te groter om.

Uw betoog is gekenmerkt door de klaarheid van gedachte die uw geest kenschetst. In duidelijke, korte trekken hebt U op gevatte wijze de stand van het probleem der onregelmatige vennootschappen vastgelegd. Uw studie heeft ook het voordeel gesteund te zijn op uw diepgaand onderzoek van rechtsleer en rechtspraak ter zake.

Tot daar mijn lofbetuigingen!

Men beweert dat het mij behoort de kritiek, of veeleer de bespreking te voeren over het behandelde onderwerp. Uw uiteenzetting was, spijs haar bondigheid, zo volledig, dat mijn taak hierdoor des te moeilijker wordt.

U hebt zeer duidelijk de werkelijke situatie van het probleem der onregelmatige vennootschappen vastgelegd: enerzijds de toestand volgens Frans recht en de toestand in het Belgisch recht, en anderzijds het twistpunt zoals het gesteld is in het Belgisch recht.

Tevens hebt U juist omschreven waarin ten onzent precies de betwisting bestaat en wel bepaaldelijk: «Kan een handelsvennootschap bestaan, waarbij de rechtspersoonlijkheid uitgesloten is, en die toch tegenstelbaar is aan derden».

Voor al uwe toehoorders hebt U in weinige woorden duidelijk gemaakt welke, aangaande dit probleem, tegenwoordig de twee strekkingen zijn in het Belgisch recht:

— de traditionele opvatting: die oordeelt dat de rechtspersoonlijkheid ontstaat met de overeenkomst der vennootschap zelf, maar deze rechtspersoonlijkheid niet kan gebruiken tenzij de derde haar aanvaardt;

— en de andere opvatting, welke U geneigd is te bestempelen als de reactionaire — zonder dit woord

uitdrukkelijk te gebruiken, — maar welke ik noem de realistische opvatting, omdat zij het voordeel biedt de werkelijke moeilijkheid op te lossen; zij bepaalt dat de onregelmatige vennootschap is ontstaan zonder rechtspersoonlijkheid, dewelke zij slechts kan verkrijgen door het vervullen der vorm- en openbaarmakingsvoorwaarden, maar nochtans tegenstelbaar is aan derden.

* * *

I. Vooreerst een voorafgaandelijke opmerking en wel betreffende de benaming der besproken vennootschappen.

U zult reeds hebben opgemerkt dat ik de benaming «feitelijke vennootschappen» vermijd. Ik meen dat deze benaming eerder ongelukkig is: zij vormt een tegenstrijdigheid in de bewoording zelf; immers: de vennootschap wijst op een wilsovereenstemming: een overeenkomst, waaruit zij is ontstaan, terwijl een feit of feitelijkheid geen vennootschap het leven kan schenken.

De benaming «feitelijke vennootschappen» is in werkelijkheid een juridische ketterij, alhoewel zij in de rechtswereld burgerrecht heeft verkregen.

Tot hiertoe gaan wij akkoord.

* * *

II. Maar tussen ons is het nooit gebeurd dat wij over alle punten akkoord gaan en ook nu verschil ik van mening met U omtrent de opvatting die in het Belgisch recht betreffende dit probleem moet verkozen worden.

Ik ga wel akkoord met U dat de Franse opvatting in België niet kan toegepast worden om reden van het grondig verschil in de beide wetgevingen.

Ik ga nochtans niet akkoord met U dat de traditionele opvatting betreffende de onregelmatige vennootschappen moet verkozen worden boven de realistische opvatting. En dit om praktische redenen, die rekening houden met de werkelijke draagwijdte der moeilijkheid.

Ik meen dat deze redenen moeten primeren bij de keus tussen de twee tegengestelde stellingen.

Immers heeft het recht eerst en vooral tot taak: levend recht te zijn, in deze zin dat het recht ordening moet geven aan de levende problemen der samenleving en een oplossing verschaffen die rechtvaardig is en in harmonie met de goede orde.

Het is dan ook niet aan te prijzen dat het lot der rechtmatige eiseres — onregelmatige vennootschap — enkel en alleen zou afhangen van de louter willekeurige beslissing van de schuldenaar-derde, die zich op een wettelijke doch nochtans onrechtvaardige en oneerlijke wijze zou ontlasten van zijn schuld, door eenvoudig de onregelmatige vennootschap niet te erkennen en de vordering als niet-ontvankelijk te doen afwijzen en dit onherroepelijk.

Daarom, meen ik, is de oplossing gehuldigd door het vonnis van de Rechtbank van Koophandel van Aalst dd. 13 mei 1954 en door de twee arresten gewezen door het Hof van Beroep te Gent op 8 mei en 18 december 1957 te verkiezen.

Ik vermeen dat de kritiek die U voert op deze rechtspraak onverdiend is. De argumenten die U daartoe aanhaalt hebben mij niet overtuigd. Ik zal ze hier niet hernemen om niet in herhaling te vallen. Uw uiteenzetting heeft mij integendeel de indruk nagelaten dat de argumenten der tegenovergestelde opvattingen minstens evenwaardig zijn. Men kan immers evenzeer beweren dat de vervulling der vormen en openbaarmakingsvoorwaarden aan de vennootschap de rechtspersoonlijkheid schenkt of haar doet ontstaan

evenzeer als dat de wilsovereenstemming van partijen de rechtspersoonlijkheid zou scheppen.

Wat meer is : mij schijnt de jongste opvatting wel ernstiger dan de zogenaamde traditionele, want zo de rechtspersoonlijkheid ontstaat samen met het ontstaan der vennootschap, zou er geen hinder kunnen zijn opdat de vennootschap haar rechtspersoonlijkheid zou kunnen gebruiken. Het gebruik der rechtspersoonlijkheid kan onmogelijk afhangen van de wil van een derde.

Terwijl, waar de rechtspersoonlijkheid ontstaat door de vervulling der voorwaarden, de vennootschap geen rechtspersoonlijkheid heeft zolang de voorwaarden niet vervuld zijn, maar wel tegenstelbaar is aan de derden, met het gevolg dat de vordering in rechte niet meer afhangt van de willekeur van de derde.

De realistische opvatting waarborgt de overwinning van het recht en de rechtvaardigheid.

Daarom alleen reeds moet ze verkozen worden.

* * *

Het is thans mijn droeve plicht de confraters te gedenken die ons in het verstreken jaar ontvallen zijn.

Gedurende het afgelopen gerechtelijk jaar werd onze Balie beproefd door het overlijden van twee confraters :

1. Mr. Edward Daems :

Was de ouderdomsdeken van de Balie geworden na het overlijden van Mr. Victor Van Hoestenbergh.

Hij begon zijn stage in oktober 1904, werd ingeschreven op de tabel der advocaten op 27 juli 1907 en vestigde zich in zijn geboortestad Oostende.

Hij was een bezadigd en voorzichtig man, gekend en geacht om zijn diepe zin voor rechtvaardigheid en eerlijkheid. De laatste oorlog had hem moreel getroffen, zodat wij hem na de bevrijding maar weinig meer mochten ontmoeten op het Justitiepaleis te Brugge. De laatste jaren van zijn leven verbleef hij bij zijn kinderen, en bepaaldelijk bij zijn schoonzoon notaris te Eeklo, alwaar hij overleed.

Mr. Daems was zeer geacht door de Magistratuur en door gans de Balie. Hij was een toonbeeld van de goede confrater.

2. Mr. Charles Louwers :

Was voor ons de immer jeugdige confrater, die geen jaren telde. Zijn ingeboren zin voor recht en eer, gepaard met zijn jeugdige geestdrift bracht er hem spontaan toe in 1914 als vrijwilliger dienst te nemen om het Vaderland te verdedigen.

Na deze harde plicht vervuld te hebben, bekam hij het diploma van doctor in de rechten op 13 oktober 1920 en werd op 20 december 1920 — als oorlogsvrijwilliger — onmiddellijk ingeschreven op de tabel der advocaten. Hij vestigde zich te Oostende.

Mr. Louwers was in het Paleis van Justitie steeds

een aangename verschijning, die altijd en voor iedereen een hartelijk en lachend woord had. Hij hield eraan, tussen zijn bezigheden op de Rechtbank, de confraters te onderhouden over zijn laatste kunsten in de lijnvisserij ; met zijn steeds jeugdige romantisme kon hij ons droombeelden voorspiegelen van de fantastische vangsten forellen, die hij door zijn sportieve handigheid had weten te verwezenlijken.

Hij was de volmaakte gentleman-advocaat, die met liefde, overtuiging en bewonderenswaardige volharding de belangen van zijn klanten wist te verzorgen, om, na het volbrengen van zijn plicht, afleiding te vinden in de jacht, de lijnvisserij en, in vroeger jaren, de autosport. Al wat hij deed, vervulde hem met geestdrift.

Wij hebben Mr. Charles Louwers op de Rechtbank mogen blijven ontmoeten bijna tot het einde van zijn leven. Steeds is hij gebleven zoals eenieder hem vanaf de eerste kennismaking heeft gekend : voor naam, hartelijk, de lach op het wezen.

Steeds zal zijn herinnering ons bijblijven, zoals hij altijd is geweest. Wij missen hem in ons midden.

Mag ik U een ogenblik ingetogenheid vragen om onze dierbare afgestorvenen indachtig te zijn.

* * *

Ik houd eraan onze nieuwe Confraters te verwelkomen, die alhoewel minder talrijk, beloven van uitstekende kwaliteit te zijn. U wordt door de Balie hartelijk ontvangen en opgenomen in de confraternele familie.

Het beroep van advocaat is wel het heerlijkste en U hebt het verkozen. Het is nochtans niet vrij van moeilijkheden. Ik wens U moed, geduld en wilskracht toe, die U gans uw loopbaan door zult nodig hebben om uw plicht als advocaat te vervullen, maar die U ook zullen toelaten de voldoening die uw beroep verschaft te genieten.

Vervult stipt al de verplichtingen der stage, verzorgt met ijver de U toevertrouwde prodeo's, bezoekt regelmatig het cabinet van uw patroon en werkt onder zijn leiding : hij is uw eerste raadgever ; woont al de vergaderingen der Conferentie bij en leeft volledig mede met haar activiteit ; U zult er opgenomen worden in de grote familie der confraterniteit en het voordeel hebben uw beroep te beoefenen onder vrienden. Het deed mij dan ook genoegen uw tegenwoordigheid te mogen vaststellen op de eerste voordracht der Conferentie alhoewel U, op korte tijd na, nog niet ingeschreven waart ; Uw vlijt heeft ons aangenam verrast. Volgt regelmatig de verschillende zittingen op de Rechtbank, het is de beste wijze om spoedig vertrouwd te geraken met de atmosfeer van het Paleis alsook om veel praktische kanten van het beroep te leren.

Wanneer U volhardt in de dagelijkse volbrenging van uw plicht, zult U in onze Balie de gunstige plaats veroveren die U toekomt.

Wij wensen het U van harte.

Deze beide spreekbeurten werden voorafgegaan door de

Rede van Mr. Fr. DOUSSELAERE, voorzitter van de Conferentie der Jonge Balie te Brugge

Mijnheer de Stafhouder, Voor de eerste maal mag de Conferentie van de Jonge Balie te Brugge U op haar openingsvergadering als Stafhouder begroeten. En het is met bijzondere vreugde dat wij dit kunnen doen.

U waart immers een van onze zeer trouwe leden. Steeds mochten wij op uw aanwezigheid en op uw steun rekenen.

Menigmaal hebben wij U « met luide stem » de activiteiten van de Conferentie horen aanprijzen.

Altijd zijt U begaan geweest met het lot van de jongeren, die voor U geen onbekenden zijn, daar U een bijna dagelijkse bezoeker van onze bibliotheek zijt.

Ons beroep en vooral onze onafhankelijkheid hebt U steeds hartstochtelijk verdedigd, daar zijn we zeer gelukkig en fier om.

Een van uw eerste beslissingen als Stafhouder was uw steun aan de Conferentie toe te zeggen. Daarvoor onze zeer oprechte dank want we voelen ten eerste aan hoe noodzakelijk uw steun en aanmoediging voor ons is om de opdracht die de Conferentie van de Orde der Advokaten nu bijna een eeuw geleden ontving, te volbrengen.

Mijnheer de Stafhouder, samen met de staf ontving U de zorg over ons allen. We hopen echter dat dit U niet zal beletten verder uw, o zo weinige vrije uren, door te brengen in de rustige tuin van het aardse rijk.

Mijnheer de Minister, Onder de Belgische Conferenties behoren wij niet tot de grote drie en ook niet tot de grote vier en toch hebben wij het grote voorrecht U te mogen verwelkomen op onze plechtige openingszitting.

Voor die bijzonder vererende aanwezigheid, biedt de Conferentie, U, Mijnheer de Minister, haar eerbiedige dank aan.

In deze zeer opwindende tijd is er een dossier dat ons nauw aan het hart ligt, dit van de Gerechtelijke Hervorming. Met spanning verwachten wij de rolzetting en we durven hopen dat zij dan niet naar de algemene rol zal verwezen worden, daar wij bij ondervinding weten dat dan het opschrift op de hel van Dante daarop van toepassing is «Laat alle hoop varen».

Mijnheer de Voorzitter van het Verbond van Belgische Advocaten, Mr. Thevenet, Met eenzelfde geestdrift beaantwoordt U ieder jaar de uitnodigingen van al de Conferenties.

U houdt er aan overal zelf vast te stellen welke vreugden en moeilijkheden er zich in iedere balie voordoen en, gewapend met uw onafscheidelijk fototoestel, verzamelt U een beeldrijke documentatie.

Een belangrijk project dat U nauw aan het hart ligt is een congres dat de problemen van de jongere advocaten in het wordende Europa bestudeert. Het voorstel dit volgend jaar in België te laten doorgaan werd op buitengewoon hartelijk handgeklap onthaald te Genève op het Congres van de Internationale Vereniging der Jonge Advocaten en Brugge verleent U hiervoor haar gastvrij dak.

Wij zijn U zeer dankbaar omdat U U steeds verder inspant voor de belangen van ons allen en omdat U ons door uw tegenwoordigheid aanmoedigt.

Mijnheer de Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep, Voor de eerste maal mag de Conferentie er zich in verheugen U in haar midden te verwelkomen.

Als hoogste magistraat van ons rechtsgebied hebt U er aan gehouden aan onze feestzitting deel te nemen.

Het doet ons een werkelijk genoegen dat we eens iets in eerste en laatste aanleg voor U kunnen brengen.

Voor uw welwillende tegenwoordigheid bieden wij U onze bijzondere dank aan.

Mijnheer de Procureur Generaal, Gans bijzonder houdt de Conferentie er aan U zeer eerbiedig te begroeten en ook met een vleugje fierheid doet ze dit, want Brugge rekent U nog steeds onder haar stadgenoten.

Met speciale aandacht volgt U de Conferentie van Brugge van zeer nabij en uw aanwezigheid geldt voor ons als een gunstig advies. Een gunstig advies van U, Mijnheer de Procureur Generaal, daar hopen wij steeds op en dat maakt ons altijd gelukkig.

Voor uw waarderende bliken bieden wij U onze diepdoorvoelde dank aan.

Mijnheer de Provincie Commandant, Steeds dient U zoals wij bereid te zijn om andermans belangen te verdedigen, maar dit hebt U op ons voor, dat U steeds beroep kunt doen op een reserve, waarvan er hier een aantal aanwezig zijn.

Als Conferentie U hier te mogen begroeten vereert ons zeer.

Mijnheer de Voorzitter van de Provinciale raad van West-Vlaanderen, De Jonge Balie houdt er aan U oprecht geluk te wensen met uw verkiezing als voorzitter en zij is er fier op een van haar ere-leden met een dergelijke titel te kunnen aanspreken.

In onze provincie die thans een grote bloei kent op economisch, industrieel en toeristisch gebied, is het verheugend vast te stellen dat het recht een eerste plaats behoudt.

Dit en uw aanwezigheid stemmen ons zeer dankbaar.

Mijnheer de Voorzitter van de Rechtbank, Steeds even stipt kan de Conferentie op uw aanwezigheid rekenen en telkenjare stelt U met eenzelfde welwillendheid de prachtigste zalen van het gerechtshof ter onzer beschikking, zodat de Openingsvergadering in een enig mooi kader kan doorgaan.

En wanneer buitenlandse balies Brugge komen bezoeken, dan weet U hen op een buitengewone wijze zo rond te leiden, dat niemand vermoeden kan dat U nog steeds veel zorgen hebt omtrent de minder goed bewaarde delen van het paleis.

Voor de blijvende genegenheid die U de Conferentie toedraagt zeggen wij U zeer oprecht dank.

Mijnheer de Stafhouder van het Hof van Beroep te Gent, Uw aanwezigheid op onze plechtige zitting geeft het tastbaar bewijs dat U een bijzonder belang stelt in de werking van de Conferentie. Onze zeer oprechte dank.

Mijnheer de Burgemeester, Vol liefde voor uw stad en Zeebrugge hebt U ons uw begeestering medegegeven tijdens het bezoek onder uw leiding aan de haven. We bewonderen uw nooit versagende volharding.

Vooraleer U als getuige zult optreden voor een Engelse Rechtbank, is de Conferentie verheugd U in de zittingszaal van de Burgerlijke Rechtbank te Brugge te kunnen ontvangen.

Monseigneur, Hoewel hoofdzakelijk het Kerkelijk Recht uw aandacht trekt, toch stelt U veel belang in het recht in het algemeen en in de advocatuur.

Voor uw belangstellende aanwezigheid begroet de Conferentie U zeer eerbiedig.

Mag ik U vragen onze beste wensen voor een vruchtbare werking in het Concilie te willen overbrengen aan Zijn Excellentie Monseigneur De Smedt.

Kolonel, Onze oprechte gelukwensen voor uw aanstelling als Commandant van de Territoriale groep Brugge en wij zijn verheugd dat U terug in Brugge zijn.

Uw aanwezigheid hier geeft ons de verzekering dat hoewel we zeer tegenovergestelde taken hebben, de goede betrekkingen tussen uw korps en ons steeds begrijpender zullen worden.

De Conferentie dankt U heel bijzonder omdat U haar hebt willen betrekken in het feest van de Rijkswacht, en zij wenst U maandag een zeer succesvolle dag toe.

Mr. jhr. de Brauw, eerste ondervoorzitter van het Internationaal verbond der advocaten, Thans zijn de internationale verenigingen van overwegend belang daar de grenzen tussen de landen meer en meer vervagen.

De Conferentie kan alleen maar de wens uitspreken dat het U moge gelukken en de standing en het belang van de advocatuur te bestendigen en te vermeerderen.

Voor de inspanning die U daarvoor levert en uw aanwezigheid danken wij U oprecht.

Mr. Meinertzhagen, Als afgevaardigde van de Internationale vereniging van jonge advocaten U hier te mogen begroeten geeft ons zeer veel voldoening.

Het eerste Congrès te Genève getuigde van dynamisme en vitaliteit.

Dit congres liet een buitengewone indruk na en heerlijke herinneringen.

Mijnheer de Voorzitter van de Kamer van de Notarissen, Steeds met even veel genoegen begroet de Conferentie U en alle notarissen want U maakt allen deel uit van de Conferentie.

Zeer gevoelig is de conferentie aan de blijken van genegenheid vanwege onze confrères uit Nederland, die er aan gehouden hebben hier aanwezig te zijn :

Mr. Adriaanse, Dekan van Middelburg, onze meest trouwe buitenlandse genodigde, Mr. Mathuisen, Lid van de Raad van Toezicht der Orde van Advocaten van Amsterdam, Mr. Groeneveld, van de Jonge balie bij de Hoge Raad der Nederlanden, Mr. Arisz, van de Vereniging der Jonge Balie te Amsterdam, Mr. Van de Walle, van het Gezelschap der Jonge Balie te Rotterdam.

Meer dan de band van het recht bindt ons.

Me. Mollet-Vieville, délégué de Monsieur le Bâtonnier de Paris, Me. Pouille, secrétaire Général de la Fédération Nationale des Unions de Jeunes Avocats de France et d'Outre-Mer, Me. Marizis, Me. Lemaire, secrétaires de la Conférence du Stage à Paris,

Avec un immense plaisir nous vous accueillons à Bruges.

Vous avez quitté votre ville, que nous adorons tous, pour passer ce week-end chez nous. Nous vous souhaitons que vous ne regretterez pas Paris et nous vous disons en tout cas, grand merci.

Herr Dr. Scheffen, Voriges Jahr haben wir mit dem Kölner Anwaltverein recht herrliche Tage belebt in Brügge.

Nachdem nun einmal so gute und schöne Beziehungen zwischen den Anwaltschaften von Köln und Brügge entstanden sind, ist er erfreulich diese Beziehungen weiter zu pflegen. So danken wir Ihnen herzlich dasz Sie zur Eröffnungssitzung gekommen sind.

Darf ich Sie höflichst bitten, unsere besten Grüsse und Wünsche allen dortigen Damen und Herren, Kolleginnen und Kollegen, zu übermitteln.

Mr. Risopoulos en Mr. Collard, Als oud-voorzitters van de Conferenties van Brussel en Luik, thans als afgevaardigden van de heer staphouder, danken wij U voor dit weerzien.

U Heren Magistraten van de zittende en de staande magistratuur, danken wij zeer oprecht, Heer Vrede-rechter De Bock, Heer politierechter Van Poucke, voor de bijzondere en aanhoudende blijken van waardering, onze bijzondere dank.

Mijnheer de Stafhouder Victor, Voor uw voortdurende inspanningen voor de opgang van de Vlaamse rechtsliteratuur en voor het Rechtskundig Weekblad blijven wij U zeer veel dank verschuldigd.

Me. Chastant et Me. Caille de l'U.J.A. de Lille; Me. Reitzman, de l'U.J.A. de Dunkerque, Après des jours de coopération, couronnés de succès, nous sommes très heureux de vous recevoir; nous avons trouvé en vous non seulement des Confrères-Congressistes à Genève, mais des amis. Nos plus vifs remerciements.

De Voorzitter van de Conferentie van de Jonge Balie van Luxemburg en Mr. Probst, thans voorzitter van U.I.J.A. hebben verstek moeten laten gaan wegens de verkiezingen die morgen in hun land doorgaan.

Mijn waarde Voorzitters en afgevaardigden van onze zusterconferenties.

Brugge is zeer verheugd U te mogen ontvangen. Steeds meer en meer is er innige samenwerking tussen de verschillende Conferenties. Onze wens is ongetwijfeld dat dit spoedig goede resultaten moge opleveren.

Geachte Genodigden, Geachte Confraters, Uw belangstelling bij deze openingsvergadering verheugt ons ten zeerste en wij danken U allen.

Een speciaal woord van dank aan Mr. Van Ooteghem die onze Conferentie heeft vertegenwoordigd op de pleitwedstrijd te Brussel.

De Conferentie houdt er ook aan Mr. De Pauw, oud-voorzitter, geluk te wensen met zijn schitterende verkiezing als lid van het uitvoerend bestuur van de Internationale vereniging van Jonge Advocaten.

Mijn waarde Confrater, Mr. De Vriendt. Opnieuw kan de Conferentie er zich in verheugen dat een van haar leden de openingsrede houdt, daarvoor onze dank en bijzondere waardering.

Voor het behandelen van het onderwerp dat U aangedurfd hebt «Iets over feitelijke vennootschappen», is er moed nodig en misschien ook zelfopoffering. Maar we kennen U voldoende om te weten dat dit voor U een speciale aantrekkingskracht heeft. Of feitelijke vennootschappen nu bestaan of niet bestaan, zullen we moeten afwachten, maar waarvan wij wel zeker zijn, is dat uw referaat ons zeer zal boeien.

Mag ik U vragen, mijn waarde Confrater, het woord te willen nemen.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 1 april 1963.

Voorzitter : M. Rutsaert

Raadsheer-verlaggever : M. Neven.

Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Beroep in strafzaken. — Het exploit van de betekening in het beroep van het O.M. moet op straf van nietigheid dagvaarding binnen de veertig dagen te rekenen van de uitspraak bevatten.

Het voorschrift van art. 8 van de wet van 1 mei 1879, gewijzigd bij art. 4 van de wet van 27 februari 1956, nl. dat het exploit van betekening van het beroep van het O.M. bij de rechtbank of het hof, die van het beroep kennis moeten nemen, dagvaarding binnen de veertig dagen, te rekenen van de uitspraak van het vonnis moet bevatten, is op straf van nietigheid voorgeschreven.

Mahieu t/ Belgische Staat (Minister van Openbare Werken en Wederopbouw).

Gelet op het bestreden vonnis, op 8 mei 1962 door de Correctionele Rechtbank te Veurne in hoger beroep gewezen;

I. In zover de voorziening tegen de beslissing over de publieke vordering gericht is :

Over het ambtshalve opgeworpen middel, afgeleid uit de schetding van artikel 8 van de wet van 1 mei 1849, hetwelk bij artikel 4 van de wet van 27 februari 1956 gewijzigd is geworden;

Overwegende dat naar luid van artikel 8 van de wet van 1 mei 1849, gewijzigd bij artikel 4 van de wet van 27 februari 1956, het exploit van betekening van het beroep van het Openbaar Ministerie bij de rechtbank of het hof waardoor van het beroep kennis moet worden genomen, dagvaarding binnen de veertig dagen te rekenen van de uitspraak van het vonnis moet bevatten;

Overwegende dat deze bepaling op straf van nietigheid van het beroep voorgeschreven is;

Overwegende dat het beroepen vonnis op 12 januari 1962 gewezen is, en dat de akte van beroep van de Procureur des Konings te Brugge, op 26 januari 1962 betekend aan aanlegger die in België woont, dagvaarding bevat om voor de correctionele rechtbank op de terechtzitting van 6 maart 1962 te verschijnen, hetzij 52 dagen na de uitspraak van de beslissing van de eerste rechter;

Overwegende dat het bestreden vonnis, door het hoger beroep van het Openbaar Ministerie in die omstandigheden te aanvaarden de genoemde wetsbepalingen geschonden heeft;

II. In zover de voorziening tegen de beslissing over de burgerlijke vordering gericht is :

Overwegende dat de burgerlijke partij op 14 januari 1962 hoger beroep heeft ingesteld;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 153, 182, 195 en 211 van het wetboek van strafvordering,

doordat het bestreden vonnis, om de beslissing van de eerste rechter te wijzigen, op dezelfde verklaringen steunt als die welke tot de vrijspraak aanleiding gegeven hadden, nopens een andere uitlegging van

bedoelde verklaringen geen motivering inhoudt, en er zich toe beperkt te zeggen dat zij klaar en duidelijk zijn :

Overwegende dat het vonnis eerst aanstipt « dat de eerste rechter voornamelijk heeft gesteund op de verklaring van kantonier Deman, waar deze zegt dat hij de rooilijn bij de afbraak van de eerst gebouwde afsluitmuur aangetoond had »; dat het vervolgens aan toont dat bedoelde verklaring niet van die aard is dat zij tot vrijspraak van aanlegger aanleiding kan geven; dat het dienaangaande vermeldt 1° « dat de nieuw gebouwde muur zich niet bevindt waar getuige Deman de rooilijn had aangeduid; dat de rooilijn overschreden werd »;

2° « dat de verklaringen van Deman aan duidelijkheid niets te wensen overlaten; dat in tegenstelling met de stelling van de eerste rechter er door Deman geen tracé aangegeven werd »;

Dat het middel feitelijke grondslag mist;

Om deze redenen :

Verbreekt het bestreden vonnis in zover het over de publieke vordering uitspraak doet;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat melding van dit arrest op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing zal gemaakt worden;

Veroordeelt aanlegger tot de helft van de kosten; laat de overige helft ten laste van de Staat;

Zegt dat er geen aanleiding tot verwijzing is.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 1 april 1963.

Voorzitter-verlaggever : M. Rutsaert.

Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Spel. — Betekenis van de in art. 1 van de wet van 24 oktober 1902 gebruikte uitdrukking « voordeel trekken uit kansspelen ». — Vereiste voor de strafbaarheid van de exploitant.

De uitdrukkingen : « voordeel trekken uit kansspelen » en « exploitation des jeux de hasard », resp. in de Nederlandse en Franse tekst van art. 1 van de wet van 24 oktober 1902 bedoelen beide de exploitatie van hazardspelen met winstbejag.

Voor de strafbaarheid wegens exploitatie van hazardspelen is niet vereist, dat de exploitant hieruit persoonlijk voordeel trekt; het volstaat dat hij met het oogmerk er voor zich zelf of voor anderen voordeel uit te trekken, gehandeld heft.

Moreeuw.

Gelet op het bestreden arrest op 14 april 1962 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1 van de wet van 24 oktober 1902 op de kansspelen en 97 van de Grondwet;

doordat het bestreden arrest aanlegger veroordeeld heeft tot een geldboete en tot een subsidiaire gevangenisstraf van acht dagen wegens de betichting « voordeel getrokken te hebben uit kansspelen » (en niet « d'avoir exploité des jeux de hasard »);

dan wanneer het arrest vastgesteld had dat aanlegger door geen persoonlijk winstbejag gedreven werd en dat hij gehandeld had ten voordele van een onderneming waarvan hij bestuurd was en ten bate van de welke de « onenigheid » der kansen bedacht werd, zodat het vaststond dat hij geen voordeel getrokken had uit de kwestieuze kansspelen, het arrest hem dus niet wettelijk kon veroordelen wegens de betichting voordeel uit deze spelen getrokken te hebben, en het bestreden arrest dus niet wettelijk gemotiveerd voorkomt :

Overwegende dat de uitdrukkingen « voordeel trekken uit kansspelen » en « exploitation des jeux de hasard », respectievelijk in de Nederlandse en de Franse tekst van artikel 1 van de wet van 24 oktober 1902, beide bedoelen de exploitatie van hazardspelen met winstbejag;

dat echter, opdat de exploitatie van hazardspelen luidens deze wetsbepaling strafbaar weze, het niet vereist is dat de exploitant persoonlijk voordeel trekt uit het hazardspel; dat het volstaat dat hij gehandeld heeft met het oogmerk er voor zich zelf of voor anderen voordeel uit te trekken;

dat het middel naar recht faalt;

En overwegende dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

Om deze redenen :

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

RAAD VAN STATE

4e kamer. — 28 mei 1963.

Voorzitter : M. Mast.

Raadsheren : M.M. Buch en Mees.

Substituut-auditeur-generaal : M. Debaedts.

1. Administratieve akten. — Bekendmaking.

2. Verzoekschrift. — Voorwerp.

3. Administratieve akten. — Machtsafwending.

1. *Het middel van onontvankelijkheid wegens laattijdigheid van het beroep tot nietigverklaring van een politieverordening van de gemeenteraad, kan niet aanvaard worden wanneer uit geen stuk van het dossier blijkt dat die verordening werd bekendgemaakt overeenkomstig art. 102 van de gemeentewet.*
2. *Wanneer bij het verzoekschrift een afschrift wordt gevoegd van de bestreden akte, kan het voorwerp van het beroep gemakkelijk worden bepaald.*
3. *De gemeenteraad treedt niet buiten het kader van de hem door artikel 78 van de gemeentewet toegekende politiebevoegdheid, wanneer hij de storingen van de openbare orde en rust, die in private eigendommen hun oorsprong vinden, wil voorkomen en te dien einde de wijze van uitoefening van het eigendomsrecht reglementeert. Het komt de Raad van State niet toe zich bij de beoordeling van de gepastheid en de doeltreffendheid in de plaats te stellen van de gemeenteverheid.*

Uit geen van de ingeroepen feiten blijkt dat de bestreden akten werden genomen tot verwezenlijking van oogmerken vreemd aan de politieke bevoegdheid van de gemeenteverheden.

Goethals t/ 1. Burgemeester van Vurste
en 2. Gemeente Vurste.

Arrest nr. 10.044.

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging :
1) van de politieverordening vastgesteld door de gemeenteraad van Vurste op 19 juli 1961, betreffende het afvuren van wapens, vuurwerken en kanonschoten;

2) van een besluit van de burgemeester van Vurste van 30 juli 1961, waarbij aan verzoeker verbod wordt opgelegd op 30 juli 1961 in zijn hovingen een vuurwerk te laten afsteken;

Overwegende dat de tegenpartij aanvoert dat het beroep niet ontvankelijk is in zover het strekt tot vernietiging van de bestreden politieverordening daar deze overeenkomstig artikel 102 van de gemeentewet, op 27 juli 1961 werd bekendgemaakt; dat uit geen stuk van het dossier blijkt wanneer de bestreden politieverordening bekendgemaakt en het sub 2) bestreden besluit aan verzoeker betekend werd; dat het middel niet opgaat;

Overwegende dat de tegenpartij ook doet gelden dat het beroep niet ontvankelijk is omdat de gemeenteraad op 19 juli 1961 twee politieverordeningen heeft vastgesteld, een betreffende het rumoer en lawaai en een betreffende het afvuren van wapens, vuurwerk en kanonschoten, en dat aan de hand van het verzoekschrift niet kan worden uitgemaakt welke verordening bestreden wordt;

Overwegende dat dit middel niet opgaat daar verzoeker bij zijn verzoekschrift een afschrift voegt van de politieverordening van 19 juli 1961 waarvan hij de vernietiging vordert;

Overwegende dat verzoeker aanvoert dat de bestreden politieverordening onwettelijk is daar de gemeenteraad de rechten van de eigenaar van een erf slechts kan beperken « op de openbare weg of minstens op een nader te bepalen afstand van deze » openbare weg »; dat hij voorts betoogt dat het bestreden besluit van de burgemeester op een onjuist motief berust omdat « geen brandgevaar kon ontstaan vermits het vuurwerk moest afgeschoten worden van op een eiland zonder dat enig gevaar bestond voor mensen, gebouwen, dieren of oogsten »; dat verzoeker ten slotte beweert dat de bestreden handelingen met machtsafwending zijn genomen en tot staving van dit middel aanvoert « dat de burgemeester en hij zelf tot twee verschillende politieke » strekkingen behoren, en dat hij beschouwd wordt » als de leider van de oppositie in de gemeenteraad, » dat hij sinds ettelijke jaren ter gelegenheid van de » Vlaamse voor een vuurwerk in zijn hovingen afsteekt, zonder dat daartegen verzet was gerezen, » dat het vuurwerk wordt afgestoken in een ommuurd » domein van ± 20 ha, van op een eiland waarop » geen toegangsmogelijkheid voor het publiek bestaat »;

Overwegende dat de gemeenteraad niet buiten het kader van de hem door artikel 78 van de gemeentewet toegekende politiebevoegdheid treedt, wanneer hij, zoals terzake, de storingen van de openbare orde en rust die in private eigendommen hun oorsprong vinden wil voorkomen en te dien einde de wijze van uitoefening van het eigendomsrecht reglementeert; dat het de Raad van State niet toekomt zich bij de beoordeling van de gepastheid en de doeltreffendheid van de bestreden politiemaatregel in de plaats te stellen van de gemeenteverheid; dat uit geen van de door verzoeker ingeroepen feiten blijkt dat de bestreden besluiten werden genomen ter verwezenlijking van oog-

merken vreemd aan de politionele bevoegdheid van de gemeenteoverheden;

Overwegende dat hieruit voortvloeit dat het beroep niet gegrond is,

Besluit :

Artikel 1.

Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP BRUSSEL

6e Kamer. — 9 april 1963.

Voorzitter : M. Beeckmans de West-Meerbeeck.

Raadsheren : MM. Roevens en Vroomans.

Advokaat-generaal : M. De Busscher.

Advokaten : Mrs. O. Coenen loco J. Mertens de Wilmars en H. Donckers loco L. Delwaide en Van Orshaegen.

Gemeente. — Kosten betreffende wegenis en rioleringswerken. — Wijze van verhaal dezer kosten op de boordegenaars. — Verhaal. — Belastingen of overeenkomsten.

Geen enkele wettelijke bepaling dwingt een gemeente ertoe de kosten van bestrating en rioleringswerken uitsluitend door middel van een belasting te dekken.

Een bestuurlijke overheid, of ze nu handelt als particulier of als overheid, mag met een particulier overeenkomen dat deze op zijn kosten een straat zal aanleggen op zijn eigendom, die zijn eigendom zal blijven, ofwel mag overeenkomen dat het bestuur een straat zal aanleggen op een particuliere eigendom, die hiertoe aan het bestuur wordt overgedragen, ofwel mag met de particulier kontraktueel de wijze bepalen waarop de kosten van bestrating door de boordegenaars zullen gedragen worden.

Gemeente Borgerhout t/ Deham, Oostvogels en Verrycken, Van Giel, De Peuter.

Gezien het vonnis der rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen dd. 2 juni 1961 waartegen op 20 juli binnen de wettelijke termijn een naar vorm regelmatig beroep werd aangetekend.

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering ertoe strekt geïntimeerde Deham te doen veroordelen tot betaling van 27.936 F in hoofdsom, zijnde haar deel in de onkosten van wegenis en rioleringswerken, verlichting en beplanting langsheen haar eigendom op de Te Boelaerlei te Borgerhout, volgen afrekening haar toegezonden op 3 en 17 juli 1957.

Overwegende dat deze eis gesteund wordt op de verplichting aan geïntimeerde Deham opgelegd in de akte van verkoop, verleden voor notaris De Ridder te Borgerhout op 18 oktober 1941 onder artikel 9 dat luidt als volgt :

« Deze verkoop en koop is geschied en aangenomen » om en mits de som van 84.455 F (alle taksen en lasten » welke zouden kunnen geëist worden door de gemeente » langsheen de te Boelaerlei, zijn ten laste van de » koopster)... »;

Overwegende dat de draagwijdte van deze bepaling nog diezelfde dag door geïntimeerde Deham als volgt werd omschreven :

« te zullen dragen en voldoen in handen van de » gemeenteoverheid of haren machthebber en op dezes » eerste verzoek, alle hoegenaamde kosten betreffende

» de reeds uitgevoerde of nog uit te voeren wegenis- en » rioleringswerken, verlichting en beplanting, ten haren » laste gelegd bij hogervermelde schikking in hare » hoedanigheid van boordegenaars »;

Overwegende dat de eerste rechter de eis heeft afgewezen met de overweging dat het woord « lasten » dat in de overeenkomst van 18 oktober 1941 voorkomt, slechts een verwijzing zou zijn naar de door de gemeente terzake te vestigen verhaalsbelastingen op het openen van straten en derhalve enkel « voor doel heeft gehad de invorderbaarheid te vrijwaren van de verhaalsbelastingen wegens wegenis en rioleringswerken;

Overwegende dat geïntimeerden volkomen de mening van de eerste rechter beaamen; dat zij ten deze doen opmerken :

dat artikel 110 al. 3 van de grondwet voorschrijft dat geen last, geen heffing ten behoeve van de gemeente kan worden ingevoerd dan met toestemming van de gemeenteraad;

dat anderzijds art. 75 en 76, 5° van de gemeentewet bevestigen dat enkel de gemeenteraad bevoegd is om gemeentebelastingen in te voeren en dat de besluiten dienaangaande aan het advies van de bestendige deputatie van de provinciale raad, alsmede aan de goedkeuring van de Koning dienen onderworpen te worden;

dat de gemeenteraad deze bevoegdheid niet aan het College van burgemeester en schepenen kan overdragen, en dat elke gemeentebelasting die bij beslissing van een ander orgaan ingevoerd wordt, zonder rechtsgrond is! (cfr. Administratief Lexicon - v° Gemeentebelastingen nummers 35 en 43);

Overwegende dat geïntimeerden nog aanstippen : eensdeels, dat de door de gemeente Borgerhout gevorderde kosten wegens wegenis- en rioleringswerken verhaalbelastingen zijn, eigenmachtig vastgesteld, zonder machtiging van de gemeenteraad, noch van de hogere bevoegde instantie; anderdeels dat appellante daarenboven nog zeer willekeurig is te werk gegaan;

Overwegende dat appellante de verklaring der overeenkomst zoals door de eerste rechter gegeven, afwijst; dat volgens haar de overeenkomst, alzo geïnterpreteerd, volkomen nutteloos en zonder betekenis wordt, daar de gemeente immers geen enkel akkoord nodig heeft van een rechtsonderhorige om een verhaalbelasting te vestigen, en zich zelfs op dit gebied niet op de ene of andere wijze tot iets kan verbinden;

Dat bovendien de draagwijdte, die partijen aan het kwestieze beding hebben gegeven, wel degelijk is, deze kosten bij overeenkomst ten laste te leggen van de koper;

Overwegende dat, vanzelfsprekend, een gemeente de bestratings- en rioleringskosten door een regelmatig gevestigde verhaalbelasting ten laste van de boordegenaars kan leggen;

Overwegende dat alsdan zou dienen onderzocht te worden of die belastingen of taksen rechtstreeks of onrechtstreeks zijn, aangenomen dat de gewone rechtbanken bevoegd zijn inzake onrechtstreekse belastingen (zie hierover burg. recht Brussel 9 januari 1962 R.W. 1962-63 kol. 437 en vlg.);

Overwegende dat terzake evenwel deze discussie niet dient opgeworpen of beslecht te worden; dat men inderdaad niet inziet waarom de door de gemeente Borgerhout toegepaste methode onregelmatig zou zijn daar geen enkele wettelijke bepaling een gemeente ertoe dwingt de kosten van bestrating- en rioleringswerken uitsluitend bij middel van een belasting te dekken;

Overwegende derhalve dat appellante terecht besluit dat een bestuurlijke overheid, of ze nu handelt als particulier of als overheid, met een particulier overeen

mag komen dat deze op zijn kosten een straat zal aanleggen op zijn eigendom, die zijn eigendom zal blijven; ofwel mag overeenkomen dat het Bestuur een straat zal aanleggen op een particuliere eigendom, die hiertoe aan het Bestuur wordt overgedragen, ofwel met de particulier kontraktueel de wijze mag bepalen waarop de kosten van bestrating door de boor-eigenaars zullen gedragen worden.

Om deze redenen :

HET HOF,

Gezien art. 24 der wet van 15 juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan.

Recht doende op tegenspraak;

Alle verdere, meer omvattende en strijdige besluiten verwerpende,

Gehoord ter openbare terechtzitting het eensluidend advies van de heer advocaat-generaal De Busscher,

Verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond;

Doet het aangevochten vonnis te niet;

Opnieuw wijzende en de zaak tot zich trekkende, verklaart de vordering van appellante ontvankelijk en gegrond.

NOOT : Zie Ketelaer, Gemeentebelastingen - blz. 24 - Cass. 11 februari 1909. Pas. 1909 - 136.

HOF VAN BEROEP TE GENT

4de Kamer. — 17 oktober 1962.

Voorzitter : M. Vanden Abeele.

Raadsheren : MM. Morel de Westgaver en Noest.

Advokaat-generaal : M. Van Hauwaert.

Advokaten : Mrs. Demeester en Raym. Matthys (Gent)

Strafvordering. — Art. 193. — W. Sv. — Verwijzing door de correctionele rechtbank naar de bevoegde onderzoeksrechter van feiten strafbaar gesteld met criminele straf. — Toepassingsvoorwaarden.

Waar bij art. 193 W.Sv. bepaald wordt dat indien het feit strafbaar is met een criminele straf de correctionele rechtbank beklagde naar de bevoegde onderzoeksrechter verwijst, is deze bepaling enkel van toepassing indien, tijdens de behandeling door de correctionele rechtbank van regelmatig vóór haar aanhangig gemaakte strafvervolgingen, meer bepaald van feiten welke door de wet als wanbedrijven omschreven worden, nieuwe gegevens te voorschijn komen, waardoor de aard van de oorspronkelijk als wanbedrijven omschreven feiten in misdaden verzwaaard wordt.

Indien echter de door de rechtstreeks dagende partij aan de rechtstreeks gedaagde ten laste gelegde feiten van meetaf aan als misdaden waren aangemerkt, en trouwens als dusdanig in het deурwaarderserploot houdende rechtstreekse dagvaarding vóór de correctionele rechtbank als dusdanig omschreven werden, in casu hoofdzakelijke deelneming aan diefstallen gepleegd door middel van braak en inklimming, gestraft met opsluiting (artt. 461-467 S.W.B.), werden straf- en burgerlijke vordering op onwettelijke wijze vóór de correctionele rechtbank ingesteld. De rechtbank dient in dergelijk geval alleen haar volstreekte onbevoegdheid vast te stellen, en vermag dan ook niet eerder welke beslissing in verband met bedoelde feiten op strafrechtelijk gebied te treffen, zelfs niet de verwijzing der zaak naar de onderzoeksrechter.

X... en O.M. t/ Y... en Z...

Y... en Z... gedaagd om :

als mededader en medeplichtige aan diefstal met braak, minstens diefstal en wegens schending van beslaglegging op 12 juli 1961 en 13 augustus 1961.

De rechtbank verklaarde zich onbevoegd.

Verwees de rechtstreeks gedaagde De Gheselle naar de bevoegde onderzoeksrechter.

Veroordeelde de rechtstreeks dagende partijen in de kosten, er in begrepen deze aan de zijde van het Openbaar Ministerie gevallen en begroot op 16 F.

Bij vonnis der rechtbank van eerste aanleg te Gent, correctionele kamer met drie rechters, gedagtekend 11 april 1962 waarvan de rechtstreeks gedaagde Y... op 20 april 1962 en het Openbaar Ministerie beroep ingesteld hebben, deze laatste op 20 april 1962 tegen Y... en Z...

Gehoord de heer Raadsheer Noest in zijn verslag ter openbare terechtzitting; gehoord gedaagde Y... in zijn verweermiddelen, bijgestaan door Mr. Matthys, advocaat te Gent;

Gehoord in zijn vordering de heer Van Hauwaert, advocaat-generaal; gehoord de rechtstreeks dagende partijen in hun vorderingen voorgedragen door Mr. Demeester, advocaat te Gent;

Dit alles in het Nederlands;

Overwegende dat de beroepen tijdig en regelmatig werden ingesteld;

Overwegende dat Y... voorhoudt dat de eerste rechter zich zuiver en eenvoudig onbevoegd diende te verklaren en dus enkel opkomt tegen de beschikking, waarbij deze hem naar de bevoegde onderzoeksrechter verwees;

Overwegende dat bij de rechtstreekse dagvaarding, die ten verzoeken van de echtgenoten X... aan de gedaagden betekend werd, in hoofdorde aan Y... was aangewreven mededader te zijn geweest van diefstallen door middel van braak en inklimming te hunnen nadele gepleegd en, met samenhang, aan Z... haar medeplichtigheid in diezelfde diefstallen;

Overwegende dat de feiten, welke zodoende ten laste van Y... gelegd waren, onder de toepassing vallen van art 66, 461, 462 en 467 S.W.B. en bijgevolg betuigd zijn met criminele straffen;

Overwegende dat geen rechtstreekse dagvaarding vanwege de benadeelden toegelaten is wanneer het gaat om de bestraffing van feiten, die zoals in casu, van in den beginne als misdaden gekenmerkt zijn; dat anderzijds een civiele actie ingeleid onder de vorm van een rechtstreekse dagvaarding slechts de openbare vordering in beweging kan brengen zo ze op rechts-geldige en ontvankelijke wijze aan het oordeel van de strafrechter onderworpen werd;

Overwegende dat, nu in het onderhavig geval de burgerlijke vordering van de echtgenoten X... onwettelijk geschiedde en mitsdien als onbestaande moet worden beschouwd, de kennis van de daarin aangehaalde strafbare feiten volkomen ontsnapte aan de correctionele rechtbank, in dier voege dat het haar volstrekt verboden was enigerlei gevolg te geven aan de strafvervolgingen bij meergemelde rechtstreekse dagvaarding beoogd;

Overwegende dat de bepalingen van art. 193 W.B.Sv. alleenlijk kunnen worden toegepast, indien bij de behandeling door de correctionele rechtbank van regelmatig vóór haar in aanhangig gemaakte vervolgingen, nieuwe gegevens te voorschijn komen, waardoor de aard van de oorspronkelijk als wanbedrijven gekwalificeerde feiten in misdaden verzwaaard wordt;

Overwegende dat uit al het voorgaande voortvloeit dat de eerste rechter niets anders kon doen dan zijn volledige onbevoegdheid vast te stellen en nl. niet vermocht eender welke beslissing te nemen op strafrechtelijk gebied in verband met gezegde feiten, zelfs niet de verwijzing der zaak naar een andere rechtsmacht te bevelen;

Om deze redenen :

Gelet op art. 24 der wet van 15 juni 1935, 211 W.B.Sv. alle wetsbepalingen door de voorzitter aangeduid;
HET HOF, wijzende op tegenspraak :

Ontvangt de beroepen en er over beslissend;
Bevestigt het aangevochten vonnis in zoverre daarbij de eerste rechter zich onbevoegd verklaarde en de rechtstreeks dagende partijen in de kosten verwees;
Doet het voor het overige teniet en hieromtrent opnieuw recht doende :

Zegt voor recht dat de eerste rechter niet vermocht de gedaagde Y..., bij toepassing van art. 193 W.B.Sv., naar de bevoegde onderzoeksrechter te verzenden;

Veroordeelt de rechtstreeks dagende partijen in de kosten van beroep, daarin begrepen deze gevallen aan de zijde van het Openbaar Ministerie en begroot in het geheel op 637 F.

HOF VAN BEROEP TE LUIK

4 april 1963.

Voorzitter : M. Van Hamont.
Raadsheren : M.M. Vermeire en Alsteens.
Advokaat-generaal : M. Kellens.
Advokaten : Mrs. Rombouts en H. Lenders.

Onrechtmatige daad. — Kwetsuur van een leerling door een metaalsplinter tijdens een door de leraar uitgevoerd werk. — Verantwoordelijkheid van de leraar en de school.

De kwetsuur van het oog van een leerling door een metaalsplinter tijdens een door de leraar gegeven les kan niet als een geval van overmacht worden beschouwd. Het is precies de plicht en de taak van de leraar de leerlingen op zulke wijze te plaatsen, dat zij niet door metaalsplinters kunnen geraakt worden.

De school is verantwoordelijk wegens de slechte keuze van haar aangestelde.

V.Z.W.D. Don Bosco Centrale en Swinnen
t/ Habraken.

Gelet op het eensluidend verklaard afschrift van het vonnis dd. 5 februari 1962, der rechtbank van eerste aanleg te Hasselt en op het regelmatig en tijdig ingesteld hoger beroep tegen deze beslissing gericht;

Overwegende dat het beroep ontvankelijk is;

Overwegende dat de inleidende dagvaarding en de akte van beroep een missie bevatten betreffende de benaming van eerste beroepster waarvan de juiste benaming moet luiden als volgt : « Don Bosco Centrale V.Z.W.D. »;

Overwegende dat beide partijen akkoord gaan over deze terechtzetting;

Overwegende dat de oorspronkelijke eis, ingeleid door geïntimeerde, handelende in hoedanigheid van

wettige beheerder over de goederen en de persoon van zijn minderjarige zoon, ertoe strekte schadeloosstelling te bekomen tengevolge van een ongeval gebeurd in de instelling van eerste beroepster door toedoen van tweede beroeper, aangestelde van de eerste, en waar de zoon van geïntimeerde gekwetst zou geweest zijn en het gebruik van het rechteroog zou verloren hebben;

Overwegende dat beide beroepers niet alleen alle verantwoordelijkheid in het gebeurde, maar zelfs de werkelijkheid van het ongeval ontkennen;

Overwegende nochtans, dat na kennisneming van het strafrechtelijk onderzoek tot hetwelk is overgegaan geworden (zie ondermeer de eerste verklaring van tweede beroeper, die onmiddellijk na de feiten, de leerling naar de dokter zond en van de door geïntimeerde bijgebrachte medische attesten van dokters Misotten en Cremers van Hasselt), het niet redelijk kan betwist worden dat de zoon van geïntimeerde, leerling in de instelling van eerste beroepster, tijdens een les gegeven door tweede beroeper, aangestelde van de eerste, een metaalsplinter in het oog kreeg, die in het vitreum van dit orgaan gedrongen is, en dat dit gebeurde om reden dat de leraar geen voldoende voorzorgen had genomen om een ongeval te vermijden;

Overwegende wat betreft de verantwoordelijkheid voor het ongeval, beroepers tevergeefs een argument menen te vinden in het advies van de in het strafrechtelijk onderzoek aangestelde deskundige, daar dit advies verkeerdelijk gesteund is op een onjuist element, te weten de plaats die het slachtoffer had ingenomen ten opzichte van tweede beroeper;

Overwegende immers dat dit advies niet kan opwegen tegen de vaststellingen die gedaan werden onmiddellijk na de feiten, zoals reeds werd gezegd;

Overwegende dat evenmin een geval van overmacht kan ingeroepen worden daar het precies de plicht, en de taak van tweede beroeper, als leraar was, zijn leerlingen op zulke wijze te plaatsen dat de metaalsplinters geen van hen had kunnen raken, wat niet gedaan is geworden;

Overwegende eindelijk dat eerste beroepster verantwoordelijk is op basis van hare slechte keus van haar aangestelde;

Om deze redenen :

Het hof, uitspraak doende op tegenspraak en in openbare zitting;

Gelet op artikel 24 der Wet van 15 juni 1935;

Gehoord de Heer Kellens J., Advokaat-Generaal, in zijn eensluidend advies;

Ontvangt het beroep en er over rechtdoende;

Zegt dat de benaming van eerste beroepster de volgende is : « Don Bosco Centrale V.Z.W.D. » te St.-Pieters-Woluwe;

Veroordeelt eerste beroepster onder deze benaming, solidair met tweede beroeper, de sommen die bepaald zijn in het beslissend gedeelte van het bestreden vonnis te betalen aan geïntimeerde;

Bevestigt het vonnis voor het overige;

Legt de kosten van beroep ten laste van beroepers en verzendt de zaak terug naar de eerste rechter voor verdere behandeling.

NOOT : Het bij dit arrest bevestigde vonnis van de Rechtbank te Hasselt, d.d. 5 februari 1962, is in dit nummer ook opgenomen.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

1e Kamer. — 5 februari 1962.

Voorzitter : M. Kranzen.

Rechtters : M.M. Périlleux en Strauven.

Advokaten : Mrs. H. Lenders en R. Rombouts.

Onrechtmatige daad. — Geen rechtstreekse vordering van de benadeelde tegen de aansprakelijkheidsverzekeraar. — De directeur van een school, die aan een rechtspersoon toebehoort, is geen aansteller van de onderwijzer, die een onvoorzichtigheid begaat. — Uitvoering van een werkje in de klas, waardoor een leerling een metaalsplinter in het oog krijgt.

De benadeelde door een onrechtmatige daad bezit geen rechtstreekse vordering tegen de verzekeraar die de gemeenrechtelijke aansprakelijkheid dekt. Het door deze verzekeraar gedane aanbod doet ook geen rechtstreekse vordering ontstaan.

De directeur van een school is zelf slechts de aangestelde van de rechtspersoon aan wie de school toebehoort en derhalve niet de aansteller van het hiërarchisch lagerstaand onderwijspersoneel.

De leraar, die in de klas een werkje uitvoert, met het gevolg dat een der leerlingen een metaalsplinter in het oog krijgt, begaat een onvoorzichtigheid; uit ervaring moet hij weten, dat een dergelijk werkje gevaar voor de ogen van zijn leerlingen kan opleveren.

Krachtens art. 1383 B.W. geeft de kleinste fout, waardoor schade veroorzaakt wordt, recht op vergoeding.

Habraken t/ V.Z.W.D. Don Bosco centrale,
Swinnens e.a.

Overwegende dat eiser, als vader en wettelijke beheerder van de goederen van zijn minderjarige zoon Habraken Frans Gerard Henri, geboren de 10 maart 1943, voorhoudt dat deze op 23 mei 1960, tijdens de lessen, in de technische school te Helchteren, eigendom van eerste verweerster en bestuurd door tweede verweerster, een metaalsplinter in het rechteroog kreeg, waardoor de visus van dit oog totaal verloren ging;

dat de minderjarige op dit ogenblik een werkje uitvoerde dat hem opgelegd werd door zijn leraar, derde verweerster;

dat vierde verweerster de burgerlijke verantwoordelijkheid van de andere verweerders dekt;

dat hij dienvolgens vraagt dat verweerders, solidair of de ene bij gebrek aan de andere, zouden veroordeeld worden te betalen een schadevergoeding, voorlopig geraamd op 500.000 frank tenminste dat hem een voorschot zou worden toegekend van 30.000 frank in afwachting van de uitslag van een te bevelen deskundig onderzoek;

Overwegende dat eiser niet aanduidt welke de juiste vorm van rechtspersoonlijkheid vierde verweerster heeft;

dat nochtans de vennootschap van Schots recht General Accident Fire and Life Corporation, hebbende in België een algemeen bestuur gevestigd te Antwerpen, Meir 14, blijkbaar niet in twijfel trekt dat zij bedoeld wordt en zich verdedigt;

dat zij geen nadeel lijdt door de weglating van de aanduiding betreffende haar vorm;

Overwegende echter dat, waar het hier gaat om een

verzekering van gemeen recht, eiser geen rechtstreekse vordering heeft tegen de verzekeraar van de personen aan dewelke een fout wordt ten laste gelegd;

dat een aanbod, dat door de verzekeraar zou gedaan zijn, ook geen rechtstreekse vordering doet ontstaan, zoals eiser voorhoudt;

Overwegende dat tweede verweerster, in zijn hoedanigheid van bestuurder van bedoelde school, niet als de aansteller kan worden beschouwd van derde verweerster, daar deze in dienst is van eerste verweerster;

dat de directeur van een school zelf slechts aangestelde is van de rechtspersoon aan wie de school toebehoort en niet de aansteller is van het hiërarchisch lagerstaande personeel (Les Nouvelles, Droit civ. tome VI, n° 1714);

dat ook niet bewezen is dat tweede verweerster enige persoonlijke verantwoordelijkheid draagt in het ongeval, dat een incident was van dagelijkse praktijk en niet van organisatie van de school;

Overwegende dat het voldoende bewezen is door het strafrechtelijk onderzoek, waarnaar partijen verwijzen, gevoegd bij de overgelegde geneeskundige getuigenschriften dat de minderjarige op bedoelde dag in het rechteroog een metaalsplinter kreeg, weggesprongen door een bewerking welke derde verweerster uitvoerde;

Overwegende dat deze, als leraar, door zijn praktijk moest weten dat het werkje dat hij aan zijn leerling voordeed een zeker gevaar kan opleveren voor de ogen van deze en hij daarom voorzichtiger had moeten zijn;

dat voorzeker de onvoorzichtigheid gering is geweest en de raadkamer daarom geen strafrechtelijke fout heeft weerhouden;

dat echter in burgerlijk recht, op grond van art. 1383 Burgerlijk Wetboek, de kleinste fout, waardoor schade wordt veroorzaakt, recht geeft op vergoeding;

Overwegende dat eerste verweerster burgerlijk verantwoordelijk is voor derde verweerster, die door haar werd aangesteld;

Overwegende dat indien het schadeverwekkend feit van nu af voldoende bewezen is, alsmede de verantwoordelijkheid, de juiste gevolgen ervan nochtans niet op voldoende wijze wedersprekelijk werden vastgesteld;

dat meer bepaald de Rechtbank niet is ingelicht over de gezichtsscherpte van het overblijvend oog;

dat het nochtans billijk is aan eiser q.q. een voorschot toe te kennen van 20.000 frank bedrag waarop de schade zeker zal belopen.

NOOT : Vorenstaand vonnis werd bij een in dit nummer eveneens opgenomen arrest van 4 april 1963 door het Hof van beroep te Luik bevestigd.

VLAAMSE JURISTEN.

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

14de Kamer 18 januari 1963

Voorzitter : R. Fischer.

Rechters : Blondeau en Kebers.

O.M. : P. Marchand, eerste substituut-procureur des Konings.

Advocaten : Mrs. J. Grootaert en E. Vertriest.

Echtscheiding. — Begrip « in limine litis ». — Exceptie van onbevoegdheid niet denkbaar vóór het inleiden van het debat na dagvaarding. — Begrip « laatste echtelijke verblijfplaats », zoals bepaald bij art. 213 B.W.

De exceptie van onbevoegdheid ratione loci dient in limine litis te worden opgeworpen, d.w.z. bij het begin van de geschilprocedure en na het voltnemen van de verzoeningsrechtspleging. Deze exceptie is slechts denkbaar na dagvaarding ten gronde, en zou te vergeefs en voorbarig tijdens de voorafgaande procedure worden ingeroepen.

De « laatste echtelijke verblijfplaats » dient te worden bepaald aan de hand der bij art. 213 B.W. vastgestelde normen, met dien verstande dat deze verblijfplaats in principe bij onderlinge toestemming door de echtgenoten gekozen wordt, en dat, de echtelijke verblijfplaats nog slechts wordt vastgesteld bij eenzijdige beslissing van de man, in geval er geen overeenstemming daaromtrent door de echtgenoten werd bereikt.

Het is bijgevolg niet denkbaar dat een gehuwde vrouw, die ergens haar verlof doorbrengt, zonder van haar man te zijn vergezeld en zonder dezes uitdrukkelijke goedkeuring, op datzelfde verlofadres eigenmachtig de echtelijke verblijfplaats zou vestigen.

Cafmeyer E. t/ E. Vertriest.

Gelet op de in regelmatige vorm voorgelegde rechtsplegingsvoorgaanden van de week, namelijk :

— het inleidend verzoekschrift tot echtscheiding neergelegd op 29 november 1961;

— de dagvaarding tot echtscheiding betekend bij exploit van deurwaarder R. Delannoy ter standplaats Brugge, d.d. 14 september 1962;

— de besluiten van eiseres betekend op 8 november 1962 aan Mr. Cailliau, pleitbezorger waarnemend voor verwerende partij;

— de aanmaning om te besluiten met dagstelling, betekend aan Mr. Cailliau op 30 november 1962 op verzoek van eiseres;

— de zittingsbesluiten van verweerder;

— de aanvullende besluiten van eiseres;

Overwegende dat de vordering strekt tot het toestaan van de echtscheiding ten voordele van eiseres en ten laste van verweerder op grond van artikel 231 van het burgerlijk wetboek;

Overwegende dat verweerder de onbevoegdheid ratione loci van de rechtbank van deze zetel opwerpt; dat hij beweert nooit te Schaarbeek noch elders in het arrondissement Brussel verblijf te hebben gehouden en dat de echtelijke verblijfplaats er nooit is gevestigd geweest;

Overwegende dat eiseres aanvoert dat verweerder thans niet meer ontvankelijk is deze exceptie van onbevoegdheid op te werpen, daar deze alleen « in limine litis » kan worden ingeroepen; dat verweerder

vóór de beslechting van het geschil de bevoegdheid van de rechtbank reeds aanvaard had; door te verschijnen in kortgeding voor de Voorzitter van de rechtbank van deze zetel;

Overwegende dat eiseres eveneens beweert dat de laatste echtelijke verblijfplaats der partijen in de Herbert Hooverlaan n° 21 te Schaarbeek was, wat de bevoegdheid ratione loci van de rechtbank van deze zetel rechtvaardigt;

Wat betreft het begrip « in limine litis » :

Overwegende dat het buiten twijfel is dat de exceptie van onbevoegdheid ratione loci in limine litis dient te worden ingeroepen;

Overwegende dat de « limen litis », d.i. het begin van de geschilprocedure, in Belgisch recht bepaald wordt op de dag van de dagvaarding tot verschijning; dat dit geldt zowel in de procedure tot echtscheiding als in de gewone procedure; dat in zake echtscheiding, de inleidende procedure van loutere verzoening is; dat de door de voorzitter vóór de dagvaarding gewezen bevelschriften geen voorbereidende beslissingen uitmaken en trouwens geen enkele partij kunnen benadelen (cfr. De Page uitg. 1962, T. I, n° 916, blz. 1024);

Overwegende dat de middelen van niet ontvankelijkheid derhalve slechts mogen opgeworpen worden bij de inleiding van het debat ten gronde, debat welk slechts mogelijk is nadat de verzoeningsprocedure doorgemaakt werd (cfr. Van Lennep, Belgisch Burg. procesrecht, III echtsch. n° 140, blz. 50; Piérard II, n° 464);

Overwegende dat verweerder niet verschenen is tijdens de verzoeningsprocedure; dat hij daarentegen wel vertegenwoordigd is geweest in het kortgeding dat aanleiding gaf tot het bevelschrift d.d. 6 februari 1962 van de Voorzitter van de rechtbank van deze zetel;

Overwegende dat verweerder niet bij machte zou geweest zijn, op het ogenblik van zijn verschijning in kortgeding, de bevoegdheid van de rechtbank te aanvaarden of te ontkennen, vermits het debat ten gronde de dien tijd niet ingeleid was;

Overwegende dat de rechter zetelende in kortgeding bevoegd is om aanvragen strekkende tot het regelen van de voorlopige maatregelen te beslechten, door het feit zelf dat, zoals ter zake, een geding tot echtscheiding voor dezelfde rechtbank tussen partijen hangend is (Brussel 19 oktober 1956, Pas. 1958, II, 38; Brussel 24 april 1959, Pas. 1960, II, 75);

Overwegende dat bijgevolg, de exceptie van onbevoegdheid ratione loci ten gepasten tijde opgeworpen is door verweerder;

Wat betreft de laatste echtelijke verblijfplaats :

Overwegende dat ingevolge artikel 234 van het Burgerlijk Wetboek (art. 2 wet 30 april 1958) het geding tot echtscheiding alleen kan ingeleid worden voor de rechtbank van het arrondissement waarin de echtgenoten hun laatste verblijfplaats hebben gehad, of waar de verwerende partij zijn woonplaats heeft;

Overwegende dat ter zake, eiseres beweert keus te hebben gedaan tussen de twee mogelijkheden en de bevoegdheid volgens de laatste echtelijke verblijfplaats, te Schaarbeek te hebben gekozen;

Overwegende dat deze verblijfplaats moet worden bepaald naar de zin van artikel 213 van het burgerlijk wetboek (Verb. 22 dec. 1961, R.W. 1961-62, kol. 1653; Brussel 26 jan. 1961, J.T. 1962, blz. 682);

Overwegende dat volgens het nieuw artikel 213 van het burgerlijk wetboek de echtelijke verblijfplaats in de eerste plaats bij onderlinge toestemming van de echtgenoten vastgesteld wordt; dat, bij eenzijdige beslissing van de man, de echtelijke verblijfplaats nog slechts vastgesteld wordt in geval er geen overeenstemming van de echtgenoten is;

Overwegende dat het uit de overgelegde stukken blijkt dat partijen sedert ettelijke jaren in Kongo samen hebben gewoond en te Leopoldstad de hoofdzetel van hun werkzaamheden hadden gevestigd; dat ze nochtans op de registers van de bevolking te Knokke op het adres Lippenslaan 98 waren ingeschreven gebleven; dat begin oktober 1961, eiseres alleen uit Kongo naar België terugkeerde; dat ze zich vestigde bij haar zuster op het adres Herbert Hooverlaan 21, te Schaarbeek; dat ze op 12 oktober 1961 aan het gemeentebestuur te Knokke haar adresverandering aanvroeg, met afschrijving naar Schaarbeek; dat dit haar werd toegestaan en plaats had op 14 november 1961 maar dat ten gevolge van een administratieve vergissing de overschrijving van verweerder van Knokke naar Schaarbeek terzelfdertijd plaats heeft gehad buiten de wil en zelfs buiten het weten van verweerder; dat deze vergissing, later op aanvraag van verweerder hersteld werd, zodat het dient aangenomen te worden dat zij op onophoudende wijze, te Knokke is ingeschreven gebleven;

Overwegende dat het door eiseres niet betwist wordt dat haar echtgenoot zonder onderbreking sedert 1950, in Kongo de hoofdzetel van zijn werkzaamheden heeft gehad, en dat hij er op de dag van de betekening van de dagvaarding verbleef met het inzicht zich aldaar te vestigen, en er thans nog verblijft;

Overwegende dat het niet bewezen is dat eiseres zich op 14 november 1961, te Schaarbeek, met de toestemming, zelfs stilzwijgend, van verweerder heeft laten inschrijven;

Overwegende dat eiseres stellig beweert, zonder het nochtans te bewijzen, dat zij zich na overleg met haar echtgenoot, te Schaarbeek bij haar zuster op bovenvermeld adres, tijdens een verlof van juni 1961 tot september 1961 heeft gevestigd, en dat deze zagezegde toestemming van verweerder de verplaatsing van de echtelijke verblijfplaats meegebracht heeft;

Overwegende dat men niet mag veronderstellen dat een gehuwde vrouw, die op een plaats een verlofperiode, zonder haar echtgenoot, doorbrengt, er de echtelijke verblijfplaats zou mogen vaststellen;

Overwegende dat het niet bewezen is dat verweerder ooit te Schaarbeek of elders in het arrondissement Brussel zijn verblijfplaats heeft gevestigd, of dat hij zijn toestemming verleend heeft opdat zijn echtgenote er de echtelijke verblijfplaats zou vestigen; dat er trouwens geen onderlinge toestemming der partijen was om deze verblijfplaats aldaar vast te stellen;

Overwegende dat de rechtbank bijgevolg onbevoegd is *ratione loci*;

Overwegende dat al de wettelijke pleegvormen nageleefd werden; gelet op de wet van 15 juni 1935;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

Gehoord de Heer Marchand, Eerste-Substituut-Procurateur des Konings, in zijn eensluidend advies ter openbare zitting gegeven;

Rechtsprekende op tegenspraak en alle andere of strijdige conclusiën van de hand wijzende;

Zegt voor recht dat de exceptie van onbevoegdheid *ratione loci* in limine litis opgeworpen is;

Zegt deze exceptie gegrond en bijgevolg, verklaart zich onbevoegd; laat de kosten ten laste van eiseres.

VREDEGERECHT TE ANTWERPEN

1e Kanton. — 18 september 1963.

Plv. Rechter : M. Pallemarts
Advokaten : Mrs. P. Van Doosselaere en F. Erdman.

Verkeer — Verantwoordelijkheid van de gemeente inzake veiligheid van haar wegen. — Dooi na lange vorstperiode als geval van overmacht.

1. *Om de verantwoordelijkheid van de gemeente te beoordelen dient bewezen hoelang vóór het ongeval de litigieuze toestand bestond om uit te maken of de gemeente aan haar verplichting, om binnen de perken van een redelijke celeriteit, te waken over de veiligheid van haar wegen, te kort kwam.*
2. *De dooi, die is ingetreden na een uitzonderlijk lange vorstperiode, en die de infrastructuur van de wegenis over het ganse land heeft ontreddeerd, gepaard gaande met een immer toenemende belasting van die wegenis, dient aangezien als een geval van overmacht, dat niet toelaat de aanvankelijke aanleg van de wegenis als gebrekkig te bestempelen.*

J. t/ Stad Antwerpen.

Overwegende dat de vordering van eiser strekt tot betaling van 9.650 F zijnde de schade door hem geleden ten gevolge van een verkeersongeval dat zich op 6 maart 1963 voordeed in de Oranjestraat;

Overwegende dat niet betwist wordt dat het onderstel van eisers wagen op 6 maart 1963 omstreeks 7,40 uur in de Oranjestraat in aanraking kwam met een vrij aanzienlijke ophoping van het wegdek en beschadigd werd;

Overwegende dat, gelet op het feit dat eiser een vrachtwagen volgde, alsook op het tamelijk vroege morgenuur van het gebeuren, voormelde ophoping aan de opmerksaamheid van een normaal aandachtig voerder kon ontgaan zijn, zodat wij een persoonlijke fout van eiser, nl. inbreuk op art. 26/1 van de Wegcode, niet bewezen achten;

Overwegende dat derhalve enkel de gebeurlijke aansprakelijkheid van verweester te onderzoeken blijft;

Overwegende dat door eiser niet bewezen wordt, noch aangeboden te bewijzen, sedert hoelang vóór het ongeval de litigieuze ophoping was ontstaan, zodat niet kan uitgemaakt worden of verweester aan haar verplichting, om binnen de perken van een redelijke celeriteit, te waken over de veiligheid van haar wegen, zou tekort gekomen zijn;

Overwegende dat anderzijds de litigieuze ophoping niet « in se » als een gebrek van de zaak in de zin van art. 1384 B.W.B. te beschouwen is;

Dat in werkelijkheid gezegd gebrek zou kunnen schuilen in een ondoelmatige aanleg van het wegdek, die de ophoping voor gevolg had;

Overwegende, te dien aanzien, dat de dooi als oorzaak van de ophoping wordt opgegeven;

Dat deze dooi is ingetreden, zoals algemeen bekend,

na een uitzonderlijk lange vorstperiode, die de infrastructuur van de wegenis over het ganse land, tot deze van grote verkeersaders toe, heeft ondermijnd;

Dat deze omstandigheid, gepaard gaande met een immer toenemende belasting van de wegenis haar nimmer ervaren beschadiging voor gevolg had;

Overwegende dat dergelijke samenloop van omstandigheden ons voorkomt als een geval van overmacht, dat niet toelaat de aanvankelijke aanleg van de wegenis, vooral niet waar het — zoals in casu — gaat om een rijweg van zeer ondergeschikt belang, als gebrekkelijk te bestempelen;

Overwegende derhalve dat de aansprakelijkheid van verweerster ons noch op grond van art. 1382 van het B.W.B. noch op grond van art. 1384 van het B.W.B. te weerhouden lijkt;

Om deze redenen :

Rechtdoende op tegenspraak;

Verklaren de vordering van eiser ontvankelijk doch ongegrond; wijzen hem er van af en laten kosten er van te zijnen laste.

BOEKBESPREKING

Commission internationale de juristes : L'Espagne et la primauté du droit. — Genève 1962 - 152 blz. (4,5 Zwitserse F.)

L. Munro, secretaris-generaal van de *Commission internationale de juristes*, belicht in een « Woord vooraf » het doel van het werk : « Ce qui intéresse la Commission, c'est de savoir dans quelle mesure la Primauté du Droit a été respectée en Espagne pendant la période écoulée depuis 1936. » (p. 3)

Het werk behandelt volgende punten :

1. *Bases historiques et doctrinales du régime* (p. 5-9). Er wordt aan herinnerd dat het Staatshoofd zowel de wetgevende als de uitvoerende macht uitoefent. De afkondiging van de *Fuero de los españoles* (1) op 16 juli 1945 was er in hoofdzaak op gericht de meest in het oog springende fascistische kenmerken van het regime te camoufleren.

2. *Le parti unique* (p. 10-13). Veel keuze hebben de Spanjaarden niet. Als zij een post willen bekleden in de administratie, moeten zij voorafgaandelijk een lidkaart van de « Nationale Beweging » kunnen voorleggen. Verder in het boek leest men dat de vorming van om het even welke nieuwe partij verboden is (p. 43).

3. *La communauté nationale-socialiste* (p. 14-17). De bijzonder sterke invloed van de Staat op de vakbeweging verhindert dat de arbeiders langs syndicale weg op afdoende wijze hun belangen kunnen verdedigen. Er zijn 24 nationale syndicaten, maar het is generaal *Franco* die de chefs aanstelt en de statuten goedkeurt.

4. *Le pouvoir législatif* (p. 18-23). Het Staatshoofd oefent omzeggens alleen de wetgevende macht uit. Het parlement is in hoofdzaak een adviserend organisme. Bij de aanstelling van de leden ervan speelt de *Caudillo* een overwegende rol.

5. *Le pouvoir exécutif* (p. 24-29). De uitvoerende macht wordt uitgeoefend door Staatshoofd en Regering (cf. art. 2 van de wet van 26 juli 1957). De

macht van generaal *Franco* blijkt uit het feit dat hij naast de functies van Staatshoofd ook die van eerste-minister waarneemt. Als Staatshoofd benoemt hij de ministers, die enkel aan hem verantwoording verschuldigd zijn. Hij alleen kan ze afstellen...

6. *Le pouvoir judiciaire* (p. 30-39). Enkel zij die de Partij genegen zijn maken een kans een post in de magistratuur te bekleden. Onafhankelijke geesten worden geweerd. De magistraten moeten, alvorens in dienst te treden, een eed van *onvoorwaardelijke* gehoorzaamheid aan de *Caudillo* afleggen. Er wordt gewezen op de voorname rol van de militaire rechtscolleges. Een woord van lof gaat naar de advocaten, die zonder vrees zekere misbruiken van het regime aanklagen. Tijdens politieke processen zetten zij zeer vrijmoedig hun mening uiteen. Zelden berokkent hun dat — rechtstreeks of onrechtstreeks — moeilijkheden.

7. *Les libertés publiques* (p. 40-58). De traditionele vrijheden (vergadering, vereniging, godsdienst, pers...) staan vermeld in de *Fuero de los españoles*. In werkelijkheid blijven de desbetreffende bepalingen vaak dode letter : politieke partijen mogen niet opgericht worden (p. 43), zekere onderwerpen mogen in de pers niet behandeld worden (p. 48), op 23 januari 1958 werd een protestantse tempel gesloten, nadat de politie, vergezeld door een katholieke geestelijke, er was binnengedrongen (p. 54)...

8. *La défense du régime* (p. 59-72). Het regime wordt beschermd door in het Strafwetboek voorkomende bepalingen en door bijzondere wetten. Vrijmetselarij en communisme worden buiten de wet gesteld.

9. *La poursuite pénale des délits politiques* (p. 73-79). Politieke misdrijven worden berecht door militaire rechtscolleges. Om bekentenissen af te dwingen wordt vaak gebruik gemaakt van bedreigingen of foltering. In sommige gevallen worden de betichten niet verdedigd door een advocaat maar door een officier. Denkend aan zijn toekomst zal deze een eerder voorzichtig pleidooi houden. De voorzitter van de rechtbank is een generaal... De instructie is geheim. In principe zijn de zittingen openbaar. Om echter een te grote toeloop van nieuwsgierigen te vermijden, bezetten politiemannen in burger de banken, lang vóór het begin...

10. *Résumé* (p. 80-86). De hoofdpunten worden samengevat en bondig gecommentarieerd. Meldenswaardig schijnt dat er, volgens een correspondent van *Associated Press*, tussen april 1939 en juni 1944, in Spanje 192.684 executies zouden plaatsgegrepen hebben ! (p. 80)

Het werk telt negen *bijlagen* : De eerste vijf geven de vertaling van de vijf « fundamentele wetten », de zesde vertaalt de wet over de « Beginselen van de Nationale Beweging ». Verder vindt men uittreksels uit het dossier van het proces Cerón, de « Verklaring van de Baskische priesters » (een merkwaardig document) en een brief van protest tegen de censuur, uitgaande van de Spaanse intellectuelen.

Dit lezenswaardig rapport van de *Commission internationale de juristes* is één lange akte van beschuldiging tegen het *Franco*-regime.

De objectiviteit van het verslag en de namen van hen die de Commissie samenstellen zetten ons aan tot een ogenblik van bezinning over het lot van een land dat de laatste jaren zo druk door vrije mensen bezocht wordt.

Jacques De Bruyne.

BALIELEVEN

Conferentie van de Jonge Balie te Brugge.

Openingszitting van 12 oktober 1963.

De Conferentie van de Jonge Balie te Brugge heeft op zaterdag 12 oktober i.l. op grootse wijze haar plechtige openingszitting gehouden.

Wanneer de zitting geopend werd in het prachtig decorum der burgerlijke rechtszaal van het Paleis van Justitie door de voorzitter Mr. Fr. Dousselaere was deze zaal nauwelijks groot genoeg om alle belangstellenden plaats te verlenen.

Naast de Heer Minister van Justitie, P. Vermeylen hadden zeer talrijke hoogwaardigheidsbekleders er aan gehouden deze zitting bij te wonen. De Heer eerstevoorzitter van het Hof van beroep, de Heer Procureur-generaal, de Heer Voorzitter der Rechtbank en talrijke hoge magistraten waren eveneens aanwezig. Er waren ook afgevaardigden van verschillende balies van Nederland, van de balies van Parijs, van Rijsel, van Duinkerken en van de talrijke zusterconferenties in het land. De Heer voorzitter Dousselaere wist voor elk van de aanwezigen een vriendelijk woord van welkom te vinden.

Als openingsredenaar trad op Mr. Roger Devriendt, die zou spreken over de feitelijke vennootschappen, een juridisch vraagstuk van het grootste belang, dat de aanwezigen ten zeerste interesseerde. Het werd een voortreffelijk betoog waar de spreker op zakelijke wijze stelling nam ten opzichte van de jurisprudentie op dit zo omstreden gebied, zowel in Frankrijk als in België.

De Heer Stafhouder Carlos Maertens sprak, naar traditioneel gebruik de kritiek uit betreffende de openingsrede en na voor de spreker de zo zeer verdiende lofwoorden te hebben in het midden gebracht, zette hij zijn persoonlijke opvatting uiteen aangaande het behandelde vraagstuk, dat in belangrijke mate van dit van de spreker afweek.

Onze lezers zullen in tegenwoordig nummer van ons blad de teksten van deze spreekbeurten vinden.

Na deze zo geslaagde openingszitting werden de aanwezigen allervriendelijkst ontvangen op een receptie in de gebouwen van het Provinciaal Bestuur.

's Avonds had er een schitterend banket plaats in de salons van het Hotel Memlinc, waar talrijke tafelredevoeringen werden gehouden.

Vermelden wij speciaal de mededelingen, die gedaan werden door de Heer Minister van Justitie P. Vermeylen, die aan de aanwezigen de verzekering gaf dat het project betreffende de gerechtelijke hervorming binnenkort zou ter behandeling komen en die enkele aanwijzingen verstrekke aangaande de inhoud van het ontwerp.

De confraters van Brugge hadden het echter niet voldoende gevonden deze openingsplechtigheden tot één dag te beperken. 's Zondags had er ook nog een rondvaart plaats op de reien van Brugge, alsmede een ontvangst op het stadhuis te Blankenberge en een feestmaal in het Restaurant L'Huitrière.

Al degenen die deze dagen hebben medegemaakt zullen er een onvergetelijke herinnering aan bewaren.

OVERZICHT DER BELGISCHE WETGEVING

(1 mei - 31 juli 1963)

I. Staats- en Administratief Recht

A. Ministeries — Inrichting — Instellingen

1. *Wedervestigingsfonds van de Raad van Europa.* — Wet van 21 september 1962 (S. 7 mei - 4802).
2. *Nationale Jeugdraad.* — K.B. 22 mei 1963 (S. 24-25 mei - 5556).
3. *Ministerie van Volksgezondheid - Kader.* — K.B. van 21 mei 1963 (S. 24-25 mei - 5562).
4. *Ministerie van Economische Zaken - Kader.* — Kon. Besluiten van 26 april en 20 mei 1963 (S. 30 mei - 5714/5716).
5. *Ministerie van Verkeerswezen - weddeschalen.* — K.B. van 20 juni 1963 (S. 16 juli - 7257).
6. *Instellingen van openbaar nut voor sociale zekerheid en sociale voorzorg - Beheer.* — Wet van 25 april 1963 (S. 25 juli - 7538).
7. *Rijksdienst voor arbeiderspensioenen - Oprichting.* — Wet van 25 april 1963 (S. 25 juli - 7553).

B. Financiën

8. *Controle op het Gemeentekrediet van België.* — Wet van 16 april 1963 (S. 9 mei - 4921).
9. *Lening door de N.M.B.S.* — K.B. 8 mei 1963 (S. 10 mei - 4985).
10. *Begroting - Ministerie van Buitenlandse Zaken.* — Wet van 24 april 1963 (S. 11 mei - 5016).
11. *Lening door de Staat in de Verenigde Staten van Amerika.* — K.B. van 10 mei 1963 (S. 14 mei - 5093).
12. *Lening door de Nationale Maatschappij voor de kleine Landeigendommen.* — K.B. van 2 mei 1963 (S. 16 mei - 5293).
13. *Lening door de Nationale Maatschappij voor de Kleine Landeigendommen.* — K.B. van 10 mei 1963 (S. 31 mei - 5751).
14. *Staatslening.* — K.B. en M.B. van 10 juni 1963 (S. 14 juni - 6119/6121).
15. *Begroting - Ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur.* — Wet van 31 mei 1963 (S. 14 juni - 6150).
16. *Binnenlandse Zaken - Gemeentelijke en provinciale financiën.* — K.B. van 14 juni 1963 (S. 27 juni - 6725).
17. *Lening door de Nationale Maatschappij voor de kleine landeigendommen.* — K.B. van 3 juli 1963 (S. 12 juli - 7141).
18. *Rijkscomptabiliteit - Wijziging en aanvulling.* — Wet van 28 juni 1963 (S. 31 juli - 7665).
19. *Gemeentebelastingen op logeerkamers.* — Wet van 20 juni 1963 (S. 16 juli - 7231).

C. Economische Zaken.

20. *Jaarlijkse statistiek van de nijverheid van het vervoer en de openbare verdeling van gas.* — K.B. van 5 april 1963 (S. 20 juni - 6395).

21. *Maandelijkse statistiek van de bedrijvigheid en van de voorraden in de voedingsnijverheid.* — K.B. van 13 mei 1963 (S. 29 juni - 6812).

22. *Leurhandel.* — M.B. van 5 juni 1963 (S. 4 juli - 6923).

23. *Telling van werktuigmachines voor metaalbewerking.* — K.B. van 29 mei 1963 (S. 17 juli - 7310).

24. *Jaarlijkse statistieken der voortbrenging in de nijverheid.* — K.B. van 10 juni 1963 (S. 17 juli - 7318).

25. *Statistiek van de verkopen en leningen op afbetaling.* — K.B. van 26 juni 1963 (S. 19 juli - 7422).

26. *Jaarlijkse statistiek in de bouwnijverheid.* — K.B. van 26 juni 1963 (S. 23-24 juli - 7493).

27. *In- en uitvoer van goederen.* — M. Besluiten van 24 juni 1963 (S. 29 juni - 6801/6802).

D. Justitie.

28. *Tarief van de honoraria der notarissen-wijziging.* — K.B. van 7 juni 1963 (S. 19 juni - 6343).

29. *Herziening van het statuut van de griffiers van de rechtelijke macht en van het personeel van de griffies van hoven en rechtbanken.* — Wet van 5 juni 1963 (S. 20 juni - 6390).

30. *Notarisambt.* — De wet van 5 juli 1963 (S. 20 juli - 7451) wijzigt art. 62 van de wet van 25 ventose, jaar XI, tot regeling van het notarisambt in verband met de vervanging der minuten, tabellen en repertoria der notarisakten.

E. Onderwijs.

31. *Rijkshandelshogeschool te Antwerpen.* — K.B. van 31 mei 1963 (S. 18 juni - 6295).

32. *Onderwijzend personeel der Koninklijke Militaire School.* — Wet van 13 juni 1963 (S. 27 juni - 6711).

F. Verkeerswezen.

33. *Laad- en lostijd en liggeld inzake rivierbevrachting.* — K.B. van 9 april 1963 (S. 2-3 mei - 4709). — M.B. van 10 april 1963 (S. 2-3 april - 4710).

34. *Luchtvaart.* — De wet van 7 juni 1963 (S. 15 juni 1963 - 6233) wijzigt de wet van 27 juni 1937 betreffende de regeling der luchtvaart. Art. 30 dezer wet wordt door een andere bepaling vervangen.

35. *Betaling op zicht van postchecks.* — K.B. van 30 mei 1963 (S. 19 juni 1963 - 6343).

G. Openbare Werken.

36. *Reclame.* — K. Besluiten van 18 april 1963 (S. 9 mei - 4943/4947).

37. *Reclame en aanplakken.* — *Wijziging van het K.B. van 14 december 1959 waarbij regelen worden gesteld op het aanplakken en reclame maken.* — K.B. van 28 juni 1963 (S. 11 juli - 7111).

H. Buitenlandse zaken

38. *Kultureel akkoord tussen België en Venezuela.* — (S. 7 mei 1963 - 4800).

39. *Overeenkomst - Goedkeuring van internationale akten.* — Wet van 22 april 1960 (S. 16 mei - 5193).

40. *Overeenkomst tussen België en Joegoslavië.* — Wet van 14 februari 1963 (S. 29 mei - 5671).

41. *Overeenkomst - Goedkeuring van akten.* — Wet van 6 mei 1963 (S. 22 juni - 6463).

I. Landbouw.

42. *Verbetering van het rundveeras.* — K.B. van 29 maart 1963 (S. 8 mei - 4859).

43. *Bestrijding van mond- en klauwzeer.* — K.B. van 8 mei 1963 (S. 9 mei - 4940).

44. *Bestrijding van mond- en klauwzeer.* — M.B. van 16 mei 1963 (S. 18 mei - 5353).

45. *Bestrijding van veeziekten.* — K.B. van 7 mei 1963 (S. 23 mei - 5497).

46. *Bestrijding van mond- en klauwzeer.* — M.B. van 22 mei 1963 (S. 24-25 mei - 5548).

47. *Bestrijding van de rundertuberculose.* — K.B. van 10 mei 1963 (S. 28 mei - 5608).

48. *Bestrijding van mond- en klauwzeer.* — K.B. van 30 mei 1963 (S. 1 juni - 5784).

49. *Jacht op waterwild en reebokken voor het jaar 1963.* — M. Besluiten van 1 juli 1963 (S. 4 juli - 6912).

50. *Jacht.* — De wet van 20 juli 1963 (S. 25 juni - 6559) wijzigt verschillende artikelen van de wet van 28 februari 1892 op de jacht.

51. *Opening en sluiting der jacht voor het seizoen 1963-1964.* — M. Besluiten van 15 juli 1963 (S. 19 juli - 7415/7417).

J. Volksgezondheid.

52. *Bescherming tegen ioniserende stralingen.* — Wet van 29 mei 1963 (S. 26 juni - 6608).

53. *Reglementering van het bewaren en verkopen van pesticiden en fytofarmaceutische producten.* — K.B. van 5 april 1963 (S. 15 mei - 5155).

K. Middenstand.

54. *Orde der architecten.* — Bij de wet van 26 juni 1963 (S. 5 juli - 6945) wordt de orde van architecten ingesteld. In 61 artikelen wordt de taak, de samenstelling, de bevoegdheden van en de rechtspleging voor de verschillende raden, organen van de orde omschreven en bepaald.

Strafbepalingen en overgangsbepalingen zijn voorzien.

55. *Beroepsuitoefeningsvoorwaarden van het beroep van aannemer van schilderwerken.* — K.B. van 21 juni 1963 (S. 19 juli - 7432).

L. Landsverdediging

56. *Erkenning als krijgsgevangene 1940-45.* — Wet van 19 april 1963 (S. 1 mei - 4643).

II. Rechterlijke Inrichting en Burgerlijke Rechtsvordering

57. *Dienstreglement van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Hasselt - Wijziging.* — K.B. van 5 juli 1963 (S. 12 juli - 7138).

58. *Vaststelling van het aantal en de duur van de terechtzittingen der Vrederechten en Politierechtbanken te Bergen, Boussu Dour, Pâturages, Brugge, Gistel en Oostende.* — K.B. van 5 juli 1963 (S. 12 juli - 7139).

59. *Statuut der gerechtsdeurwaarders.* — De wet van 5 juli 1963 regelt in 51 artikelen het statuut der gerechtsdeurwaarders. Zij treedt in werking op een door de Koning te bepalen datum en uiterlijk 6 maanden na de bekendmaking in het Staatsblad. Door deze wet worden talrijke oude wetten opgeheven.

60. *Wijziging van de wet van 3 april 1953.* — Wet van 5 juli 1963 (S. 17 juli - 7294).

III. Strafrecht en Strafvordering

61. *Uitwisseling van bepaalde veroordelingen wegens misdrijven gepleegd tijdens de stakingen van december 1960 tot januari 1961.* — Wet van 7 juni 1963 (S. 15 juni - 6232).

62. *Wijziging van het Strafwetboek.* — De Wet van 7 juni 1963 voegt een nieuw artikel 330 bis in het Strafwetboek. Krachtens dit nieuw artikel wordt een bedreiging met een aanslag op personen of op eigendommen bij naamloos of getekend geschrift, gestraft met gevangenisstraffen van 8 dagen tot 3 maanden. Verder worden de artikelen 406, 510, 511, 512, 513, 520, 521 en 523 door andere bepalingen vervangen. De nieuwe artikelen hebben betrekking op o.a. de betuiging bij vernieling, brandstichting of beschadiging van gebouwen, schepen, spoorwegen, rijtuigen, kunstwerken en machines.

63. *Verlating van familie.* — Bij de wet van 5 juli 1963 wordt artikel 391 bis van het strafwetboek door een andere bepaling vervangen.

Het misdrijf van verlating van familie wordt thans betuigd met een gevangenisstraf van 8 dagen tot 6 maanden en met een geldboete van 50 tot 500 F of met één van die straffen alleen, onverminderd de toepassing van strengere straffen indien daartoe grond bestaat. Ingeval van herhaling binnen de 5 jaar kunnen de straffen worden verdubbeld.

Er wordt een artikel 391 ter ingelast.

De wet van 14 januari 1928 gewijzigd bij de wetten van 17 januari 1939 en 30 april 1958 wordt opgeheven.

64. *Politiereglement betreffende de exploitatie van de taxidiensten.* — K.B. van 15 juli 1963 (S. 31 juli - 7688).

65. *Overtredingen van algemene verordeningen - Straffen.* — Wet van 14 juni 1963 (S. 26 juni - 6607).

IV. Arbeidsrecht en Maatschappelijk Hulpbetoon

66. *Algemeen reglement van de rust- en overlevingspensioenen. Reglement ten behoeve van de vrijwillig verzekerden.* — K.B. van 6 mei 1963 (S. 8 mei - 4875).

67. *Ouderdoms- en overlevingspensioenregeling ten behoeve van de vrijwillig verzekerden.* — K.B. van 10 mei 1963 (S. 14 mei - 5095).

68. *Arbeidsbescherming - Wijziging van het algemeen reglement.* — K.B. van 15 maart 1963 (S. 16 mei - 5292).

69. *Pensioenen - Vaststelling der voorwaarden tot toekenning van een pensioen aan de uit de echt gescheiden vrouw wegens de beroepsbedrijvigheid als zelfstandige van haar gewezen echtgenoot.* — K.B. van 19 april 1963 (S. 17 mei - 4328).

70. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — M.B. van 14 mei 1963 (S. 22 mei - 5461).

71. *Voedingsnijverheid - arbeid.* — K.B. van 17 april 1963 (S. 24-25 mei - 5559).

72. *Bouwbedrijf - Arbeid.* — K.B. van 9 mei 1963 (S. 7 juni - 5933).

73. *Voedingsnijverheid - Arbeid.* — K.B. van 9 mei 1963 (S. 11 juni - 6052).

74. *Vervoer - Arbeid.* — K.B. van 9 mei 1963 (S. 11 juni - 6053).

75. *Grootwarenhuizen - Arbeid.* — K.B. van 27 mei 1963 (S. 15 juni - 6245).

76. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — K. Besluiten en M.B. 14 en 17 mei 1963 (S. 20 juni - 6392/6393).

77. *Bijzondere kassen voor gezinsvergoedingen.* — K.B. van 21 mei 1963 (S. 26 juni - 6691).

78. *Voedingsnijverheid - Arbeid.* — K. Besluiten van 7 juni 1963 (S. 29 juni - 6817/6819).

79. *Arbeidsbescherming.* — K.B. 24 juni 1963 (S. 4 juli - 6915).

80. *Houtnijverheid - Arbeid.* — K.B. 9 mei 1963 (S. 4 juli - 6916).

81. *Voedingsnijverheid - Arbeid.* — K.B. van 7 juni 1963 (S. 4 juli - 6921).

82. *Kinderbijslag voor werknemers.* — Wet van 2 juli 1963 (S. 5 juli - 6944).

83. *Kledings- en confectiebedrijf - Arbeid.* — K.B. van 28 juni 1963 (S. 9 juli - 7013).

84. *Filmbedrijf - Arbeid.* — K.B. 11 juni 1963 (S. 9 juli - 7016).

85. *Metaalbouw - Arbeid.* — K.B. van 11 juni 1963 (S. 12 juli - 7163).

86. *Reklassering van minder-valieden.* — K.B. van 5 juli 1963 (S. 13 juli - 7180).

87. *Reklassering van minder-valieden.* — M.B. van 6 juli 1963 (S. 13 juli - 7204).

88. *Hulp- en verzorgingskas van zeevarenden.* — K.B. van 11 juli 1963 en M.B. van 12 juli 1963 (S. 16 juli - 7244/7245).

89. *Garagebedrijf - Arbeid.* — K.B. 7 juni 1963 (S. 16 juli - 7248).

90. *Arbeidsbescherming.* — M.B. van 20 juni 1963 (S. 16 juli - 7250).

91. *Kledings- en confectiebedrijf - Arbeid.* — K.B. van 27 juni 1963 (S. 16 juli - 7254).

92. *Vergoeding voor sociale promotie.* — Wet van 1 juli 1963 (S. 17 juli - 7295).

93. *Glasbedrijf - Arbeid.* — K.B. 5 juli 1963 (S. 26 juli - 7585).

94. *Rijkskas voor rust- en overlevingspensioenen - Inrichting.* — K.B. van 26 juni 1963 (S. 27 juli - 7604).

95. *Huiden- en lederbedrijf - Arbeid.* — K.B. van 27 juni 1963 (S. 30 juli - 7651).

96. *Prestaties van algemeen belang in vreedstijd.* — Wet van 10 juni 1963 (S. 2 juli - 6846).

V. Fiscaal Recht

97. *Bepaling van het belastbaar inkomen van vennootschappen op aandelen.* — K.B. van 19 april 1963 (S. 7 mei - 4813).

98. *Vennootschappen - Fiscale vrijstelling van de meerwaarden voortspruitende uit de inwerking van één of meer bedrijfstakingen.* — K.B. van 26 april 1963 (S. 7 mei - 4816).

99. *Inkomstenbelastingen - Vaststelling van de per-*

ken. en voorwaarden van fiscale vrijstelling van provisies. — K.B. van 30 mei 1963 (S. 8 juni - 6004).

100. *Met het zegel gelijkgestelde taksen.* — K. Besl. van 19-25 juni 1963 (S. 27 juni - 6715/6716).

101. *Met het zegel gelijkgestelde taksen.* — Wet van 19 juni 1963 (S. 5 juli - 6943).

102. *Invoerrechten op sommige landbouw- en voedingsprodukten.* — M.B. van 27 mei 1963 (S. 30 mei - 5718).

103. *Invoerrechten op landbouw- en voedingsprodukten.* — M.B. van 30 mei 1963 (S. 4-5 juni - 5847).

104. *Overdrachtstaksen bij de invoer.* — K.B. van 21 juni 1963 (S. 26 juni - 6686).

105. *Invoerrechten op landbouw- en voedingsprodukten.* — M.B. van 20 juni 1963 (S. 27 juni - 6720).

106. *Invoerrechten - Vrijstelling.* — M.B. van 27 juni 1963 (S. 29 juni - 6805).

107. *Invoerrechten.* — M. Besluiten van 28 juni 1963 (S. 29 juni - 6809).

H. Boonen

ERRATUM

In de « Boekbespreking » die verscheen in het N° 3 van het Rechtskundig Weekblad, kol. 207-207, over het werk van Mr. P. H. Gallé « Beveiligd bestaan », is er een drukfout geslopen.

De tekst vermeldt dat de studie handelt over de periode 1200-1863, dan wanneer dit 1200-1963 had dienen te zijn en het werk dus volkomen actueel is.

Onze lezers zullen zelf wel de vereiste verbetering willen aanbrengen.

TIDSCHRIFTEN

Omnilegie, jrg. 1963 - n° 7-8 :

Wetgeving.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1963 - n° 34 :

W. J. Meulenbelt-Groenendaal en J. Meulenbelt, Wetsontwerp wijziging Krankzinnigenwet. — H.J. Pabbruwe, De internationale agentuur-overeenkomst. — D. Wemes, Het werk van het nieuwe B.W. — A.F. Cocheret de la Morinière, « De Muider kruitontploffing en het risico des brandassuradeurs », met naschrift van Mr. J.G. Büchli. — F.W. Goudsmit, Zonderlinge conse-

quentie ! — De penning van de Koninklijke Nederlandse Uitgeversbond uitgereikt aan Prof. Dr. E.D. Hirsch Ballin.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jrg. 1963 - n° 4784 :

J. Drion, Aanvaring en « eigen schuld » (n.a.v. H.R. 25 mei 1962, N.J. 1963, 321) (I). — J.M. Polak, Tijdschriftenoverzicht : Rechtsgesleerd Magazijn Themis, jaargang 1962 (I). — R.D. Kolléwijn, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Internationaal Privaatrecht (II).

Bestuurswetenschappen, jrg. 1963 - n° 5 :

H.D. van Wijk, Overzicht van de jurisprudentie van de Kroon. — J. Mannoury, Jurisprudentie-overzicht betreffende de Centrale Raad van Beroep over 1962. — G.A. van Poelje, Anti-ombudsman.

Journal des Tribunaux, jrg. 1963 - n° 4418 :

E. Bonte, La limitation de la responsabilité des propriétaires et exploitants de navires conventionnels et nucléaires.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie, jrg. 1963 - n° 1 :

R. Legros, La responsabilité pénale des dirigeants des sociétés et le Droit pénal général. — L. Apostel, L'Euthanasie comme Problème moral et philosophique.

Recueil Dalloz, jrg. 1963 - n° 33 (Parijs) :

J.J.A. Ellis, L'interprétation du mot « affectuer » dans l'article 85, par. 1er du Traité de la Communauté économique européenne, par rapport aux mots « empêcher », « restreindre », ou « fausser le jeu de la concurrence ».

La Revue Administrative, jrg. 1963 - n° 94 (Parijs) :

H. Puget, L'élaboration des lois dans le régime actuel de la France. — G. Thuillier, Politique, Administration et Administrateurs : (V) de Custine à Reybaud.

Revue du Droit Public et de la Science Politique en France et à l'étranger, jrg. 1963 - n° 4 (Parijs) :

C. Leclercq, Le déclin de la voie de fait. — J. Darbellay, L'initiative populaire et les limites de la révision constitutionnelle. — A.G. Cohen, La jurisprudence du Conseil Constitutionnel relative au domaine de la loi d'après l'article 34 de la Constitution.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"